

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

OLGUNLAŖTIRICI YÖNÜYLE AŖK ACISI

PETER LAUSTER

DÖRÜK

© Doruk Yayıncılık
OLGUNLAŞTIRICI YÖNÜYLE AŞK ACISI
Peter Lauster

Almanca'dan Çeviren:
Turan İnceayan
Kitabın Orijinal Adı:
Liebeskummer als Weg der Reifung

Düzeltili:

Ertan Altan

Kapak Tasarımı:

Doruk ve Etki

Dişli

Leyla Çelik

Baskı ve cilt:

Ceren Basım-Yayım

Tel.: 0.212 284 37 21

İkinci Baskı, Nisan 2000

ISBN: 975- 553- 090-8

Adres: Mithatpaşa Cad. 24/A Kızılay / Ankara
Tel.Fax: (0. 312) 433 50 18
Doruk Yayıncılık Hat Ltd. Şti.'nin Kuruluşudur.

Peter Lauster

OLGUNLAŖTIRICI
YÖNÜYLE
AŖK ACISI

(Liebeskummer als Weg der Reifung)

Çeviren
Turan İnceayan

Peter Lauster, *Olgunlaşma Yönüyle Aşk Aası*,
Çev.:Turan İnceayan, 2. Baskı, Ankara 1999,
Doruk Yayınları, 96 s.
ISBN: 975-553-090-8

*«Her şey ancak geriye bakınca anlaşılır;
fakat ileriye doğru yaşanmalıdır.»*

SOREN KIERKEGAARD

«Şairim; kaybolan şu ilkbahar gününün aydınlığında; duraksamadan acele eden, çevresine bakmadan gülerek hızla giden, sersemletici bir hayranlıkla bir saatte coşan ve sızlanmadan bir anda sararıp solan şiirler söyle.»

RABIN DRANATH TAGORE

İÇİNDEKİLER

Sevgili Arkadaşım	13
Duygusallık ve Mantık	15
Aşk ve Korku Birbiriyle Bağdaşmaz	19
Anı Yaşayabilmek	23
Çekingenlik ve Yakınlık	27
Bireysellik	31
Konuşmak, Kalbini Açmak Faydalı mı?	35
Beklentisiz, Oluşmaya Bırakmak	39
Hiçbir Şey Sonsuza Kadar Tınlamaz	43
Mayıstaki Ay Yasaları Aralıkta Hükümsüzdür	47
Sözcükleri Esirgmeden Kıyaslamak	51
Nesneler Seni Seyreder	55
Nesneler Kendi Dillerini Konuşur	59
Hiçbir Şeye Boşverme	63
Kalp Çarpıntısı	69
Beğenilmek	73
Melankoli	77
Armağan Olarak Endişe ve Huzursuzluklar	81
Benimsemek ve Benimsenmiş Olmak	85
Ruhsal Bakış	89

Bu kitap, aşk acısı hakkında esaslı reçeteler sunan bir yaşam-yordam rehberi değildir (Aşağı yukarı şu parolaya göre: Çabucak ve sorunsuz bir şekilde aşk acısının nasıl üstesinden gelebilirim?). Bu kitap, kıskançlıkla kendini yiyip bitiren ve iradesine olan değer duygusundan ileri gelen şüphe ve korkular yüzünden, kendine ve eşine, keder veren insanlar için de bir rehber kitap değildir.

Aşk acısı özellikle duygusal bir değişimdir. Bu değişim ancak erkeğin ya da kadının eşinden ayrılması (birkaç haftalığına veya hiç dönmemek üzere) halinde ortaya çıkar. Aşk acısı, sevilen bir insanı kaybetmekten doğan derin, ruhsal bir acıdır ve bu acı en güçlü ruhsal sıkıntılardan biridir. Eğer aşk, sona ermiş ve bir ayrılık gerçekleşmiş ise bu durum iç dünyamızın düzenlenmesine ve yönlendirilmesine bir neden teşkil etmelidir. Sevdiğimiz ve sevildiğimiz sürece fazla düşünmeyiz. Kendimizi unutarak yaşamın zevkini çıkarırız. Fakat duyguların arzu veya düşünce yolu ile kalıcı kılınamaması ve canlı olmaları nedeni ile her insan hayatında aşk acısını mutlaka bir kez olsun yaşamak zorundadır. Bu ruhsal kederde bir şans vardır; uyanışa neden olan şans. Burada açıklanan yol, olgunlaşma yoludur ve gerçekte kesin etkili bir yoldur. Bu yol ruhsal dengeye, iç dünyamızı düzgünlüğe ve kendimizi benimsememize götüren yoldur. Bunların tümü aşkı olası yapan koşullardır. Aşk hiçbir şey beklemez, fakat birçok şeyi geri alır. Bu konuda "belirlenmiş reçeteler" yoktur ve olamaz da; çünkü her insan bireysel olarak farklı bir tepki gösterir. Bu nedenle aşk yeteneği kazanmaya giden yolu kişinin kendisinin bulması önemlidir.

Bu kitapta açıklanan yöntem, alanındaki diğer yöntem-

lerden sadece birisidir; ama yine de çok yönlüdür ve dolayısıyla diğer yöntemlerle birçok ortak nokta göstermektedir. Bu nedenle, bu kitap, doğrudan aşk acısı çekenlere değil; kendi yolunda gitmeye karar veren, ancak bir noktaya kadar gelip şüphenin ortaya çıktığı bu noktadan ileriye gidemeyen kişiler için de okumaya değer bir kitaptır. Bununla beraber aşık olma sürecine giren bir kişi, ayrılık zamanını düşünmemeli ve gelecekte ortaya çıkacak olası bir aşk acısı ile başa çıkmak üzere bu kitapta yer alan olanakları araştırmalıdır.

Çünkü; yaşamda her şeyin kendine özgü bir süreci vardır ve ruhsal olaylar bu süreçle kendine özgü bir olgunluk düzeyinde gelişmek zorundadır. Böylece her sürecin de fikirlere, içtepi ve anlayışlara karşı kendine özgü açık (veya kapalı) olma hali vardır. Mayısta yapraklar güneşin taze yeşilliğine uzanırken; aşırı duyu, sonbahar fırtınalarının yaprakları koparıp dökmesi ve renklerini soldurması ile ilgilenmez. Bu nedenle aşık olma sürecinin başlangıcında yabancılaşıma saatleri ile ayrılık acısını düşünmemelisiniz.

Bir şey daha önermek isterim: Kitabı parça parça değil, baştan sona kadar sürekli bir şekilde okumalısınız. Eksiksiz ve bütünlük içeren bir görüşün olabilirliği; ancak bu şekilde, fikirlerin oluşması ile gelişme olanağı bulabilir.

Ayrıca bu kitap psikolojik ve bilimsel bir uzmanlaşma kitabı değildir; bu kitap, ayrıldıktan sonra aşk acısına katlanmak zorunda kalan sevgili bir arkadaşına yazılan mektuplardan ibarettir. Her ayrılık hali elbette diğer tüm ayrılık hallerinden farklıdır. Bu nedenle burada konu edilen durum sadece bir kıyaslamadır; bununla beraber bu durum çok önemli bir şeyi ortaya koymaktadır: Bireysel ayrıcalığımız ve farklı karakter yapımıza rağmen yaşamın ögesel olaylarını benzer bir şekilde algılarız. Bu tür ruhsal durumlarda; eğitim farklılığı, toplumsal statü veya maddi varlığın önemli olmadığı ortaya çıkmak-

tadır. Derin psişik yaşam düzeyinde hepimiz bu "büyük kapı"dan geçmek zorundayız. Belirli sosyal bir sınıfa yüzeysel bir düzenlemeden geçerek insanca olgunlaşmaya giden yol, ne daha kolay, ne de daha zordur. Ruhsal keder veya mutlulukta hepimiz eşitiz. Bu nedenle, ancak ruhsal olgunlaşma yolunda olduğumuz zaman yüzeysellik ortadan kalkacaktır.

Eğer aşk kaybolup giderse, sevgi bundan bağımsız olarak varlığını sürdürür. Bütün bunlara rağmen sevgiyi kaybetmemeliyiz; bir sevgiliyi kaybetsek bile.

Peter Lauster

Sevgili Arkadaşım

Sevgili arkadaşım, sonbaharda ormanda yaptığımız uzun yürüyüşümüzde gece ve gündüz sana eziyet eden, hatta senden yaşama sevincini bile alan ruhsal acılarından söz etmiştin. Sevgilinle olan ayrılık durumu, aklını o denli meşgul etmişti ki ağaçların dallarındaki güneş ışınlarını, güneye doğru bir küme oluşturan kuşları, yosun tutmuş taş kanapeye düşen kestane renkli yaprağı bile görmedin. Derenin hafif şırıltılarla taşları nasıl yıkadığını da fark etmedin. Düşüncelerin sabit sorular etrafında, bir dairede dönüp duruyordu: Neden beni terk etti? Aşk neden kayboldu? Artık beni sevmediği bu anda neden şimdi onu daha fazla seviyorum? Nasıl oluyor da aşk sönüp gidiyor? Nerede hata yaptım? Bu aşk tekrar geri gelebilir mi? Aşkın sona erişini durdurmak için ne yapabilirim? Zedelenen bir ilişki onarılabilir mi? Kaybolan aşk tekrar geri gelir mi? Ne zaman geri gelir? Hasretimle nasıl başa çıkarım? Ruhumdaki acı nasıl küllendirilebilir? Sadece bir kriz mi yoksa kesin bir şey mi söz konusu olan?

Ormanda gezdik, dolaştık. Ağaç gövdesinden bir taş mantar üzerine düştü. Kımıldamadan durduk. Sakin ve dikkatli bir şekilde ama daha yakından bakamazdın, çünkü düşüncelerin geçmişle gelecek arasında durup dinlenmeden gidip geliyordu. Düşüncen, aksiyon ve eylemler için plan ve stratejiler üretiyordu. Bu eylemler, senin için akıl almaz olanı değiştirmeye yardım etmeliydi; hatta algılanması bile güç bir şeyi değiştirmek zorundaydı. Şimdiye kadar ticari veya hukuksal bir sorunu çözmeye alışık olduğun bir şekilde bu sorunu da düşünce yolu ile çözmek istiyordun. Her ne kadar sözlerimi önemsemişsen de bu sözler fark edilir bir şekilde etkili olama-

dı. Düşen yapraklarıyla sonbahar ağaçları da aynı şekilde ruhsal bakışına ulaşamamıştı. Düşünce ve kuruntular seni baskı altına almıştı, kapsamlı ve derin düşünemiyordun.

Bu keder senin için şimdi bir olgunlaşma şansıdır. Bu nedenle sana yazıyorum ve zamanım elverdiği ölçüde sana yardım etmek, bu kederi biraz anlamlı bir şekilde yaşamana ve böylece gelişip olgunlaşman için iki günde bir sana mektup yazacağım.

Bugün yine güneşli bir gündü. Bulutlar büyük yumaklar şeklinde gökyüzünde hareket halindeydi. Güneşin batışı portakal rengindeydi; sisli değil, aksine oldukça parlak. Sen de gördün mü? Güneş ufukta parlak, muhteşem bir şekilde duruyordu, ışığı sıcacıktı, fakat yine de serindi. Yedi ay sonra, Mayıs'ta güneş başka türlü görünür. Daha önce sen de bunu fark ettin mi?

Bu ilk mektubumun sonunda lirik şair Tagore'nin şifalı, etki saçan bir cümlesini sana armağan etmek isterim: «Şairim; kaybolan şu ilkbahar gününün aydınlığında; duraksamadan acele eden, çevresine bakmadan hızla geçen, sersemletici bir hayranlıkla bir saatte coşan ve sızlanmadan bir anda canlılığını yitirip sararıp solan şiirler söyle.»

Duygusallık ve Mantık

Bugün geceyarısından biraz önce tekrar sana yazıyorum. Aşkınızın şaşılacak kadar dertsiz, ne kadar sade olduğunu anlatmıştın. O, sorunlar ve kaygılardan uzaktı. Hiçbir tartışma ve fikir ayrılığınız yoktu. Duygularınızın gelişmesine hiçbir şey engel değildi; bu nedenle tam anlamı ile mükemmelleşme olanağı buldunuz. Fakat sen kendini bağlamak istedin; görüleceği üzere o bunu istemedi. Senden ayrılış nedenini veya nedenlerini bilmiyorum. Önemli olan şudur: O senden ayrıldı. Ancak sen bu ayrılığa karşı koymaya çalışıyorsun. Halbuki O'nun "kararını" geri alması için sen ne kadar yoğun çaba harcarsan, bu çaba daha fazla ayrılığa neden olur. "Fikrini değiştirmeye" çalışma, mektup ve telefonlarla O'nun kararını yönlendirme, herhangi bir mantıksal delille aşkını tekrar düzeltmeye girişme. Argüman ileri sürerek konuşmak suretiyle tam aksini elde edersin: O'nu kendinden daha fazla uzaklaştırırsın. İstek söz konusu olduğu sürece bir şiddet şekli oluşur ve bu durum karşı şiddeti, karşı arzuyu davet eder. Arzu; görevleri çözümlemede, nesneleri sonuçlandırmada, bir de azim ve enerjiyi harcamada geçerlidir. İstek, meslek hayatında kişiyi başarıya götürür, fakat aşkta değil!

Artık daha fazla fethedilecek bir şey de yoktur; çünkü siz daha önce birbirinizi kazanmıştınız. Bu safhada iki insan aşk ilişkilerinde kararsız ve çok hassas bir süreç içerisine girer. Aşık olma süreci çabucak bir "aşk ilişkisine" dönüşür. Bu noktaya kadar; şöyle ki, ilişkinin ortaya çıktığı saniyeye kadar, bu tür bir aşk ilişkisi çok güzeldir. Sade, hür ve hayranlık dolu aşık olma halinden bir söz, bir olay, bir soru ile ilişki fikri işe karışır. Bu ilişki ne olumlu, ne de olumsuzdur. Eğer iki kişi bir

ilişkiye girmek isterse, başlangıçta hiçbir gerginlik ortaya çıkmaz.

Aşk biraz duygusal-ruhsaldır; fakat ilişki duygusallıktan biraz bağımsızdır. Aşk duygusal boyutta oluşur; buna karşın ilişki düşünsel boyutta gelişir. Düşünce, kendine özgü modelini geliştirirken, maneviyat kendine has canlılığı yaratır. Maneviyat, çiçek açmış yaseminin kokusundan zevk alır, düşünce bu kokuyu tanımlar ve bunu diğer kokularla kıyaslar. Maneviyat yaşar; düşünce değerlendirir, planlar, yapılandırır ve analiz eder.

Duyarlılık ve Mantık, Ruh ve Zekâ: Her ikisi elbette birbirinden ayrılamaz ve kişinin bir bütün oluşu ile ilgilidir. Eğer her iki boyut birbiri ile karşılaşır ve birbirine karışırsa o zaman karmaşa ve komplikeleşme başlar. Birinin bulunduğu yerde diğeri hangi boyutta bulunur? Bunu bizzat kendinde hissetmek, ne her şeyden önce diğesinde ne de bunun bilincine varmak için çok dikkatli ve uyanık olmak gereklidir.

Manevi; atla mantığı birbirine karıştırmamalıyız. Her an bu farklılığın bilincinde olmak için büyük bir disiplin ve düzenleme gücüne gerek vardır. Bu uyanık oluştan, bir saniye bile yorgunluk duyulmamalıdır; çünkü aşкта mutlu veya mutsuz olmanın esası buna bağlıdır.

İnsanların bu noktayı daha belirgin bir şekilde görmelerini ve bu konuda daha açık konuşabilmelerini arzu ederdim. Fakat bu nokta belli değildir ve aşka ait birçok önyargıyla gölgelenmiştir. Yeterli düzeyde uyanık ve bilinçli değiliz. Her ne kadar uyanık kalmayı ister, azim ve enerji ile dolu olmayı arzu edersek de bunun ötesinde yeterli aydınlık ve berraklığı bu noktada yoğunlaştırma olanağı bizde eksiktir. Aşkın gözü kördür denir, kör eden aşk mıdır? Yoksa kör olan biz miyiz?

Kendimizle pek az ilgilenir, genelde mantık boyutunda yaşar ve (rasyonel) davranırız. Fakat yaşantı birçok boyutta gerçekleşir. Ruh, aşkın boyutudur. Mantık; geleceğin prog-

nozu ve maziye ait analizlerin boyutudur. Fakat aşk, ruhsal yaşantıdır; o ne geçmişi ne de geleceği tanır.

Mantık bize yardım edebilir, bizi engelleyebilir de aşk ilişkisi ruhsaldır ve bu en ögesel ilişkidir. Varoluşumuzun amacı yaşanan şimdiki zamandır. Fakat ilişki düşüncesi ile ortaya çıkan mantık buna fırsat vermezse doğallığı öne çıkarılan elemanlar önem kazanır ve ögesellik gözlenir. O zaman sorunlar başlar. Şu halde: Düşünce ortaya çıkıp kuruntular başlar başlamaz; genellikle çabuk bir şekilde, bazen yalnız kaldığın ilk gecede, sorunlarını kendin yaratırsın.

Aşk ve Korku Birbiriyle Bağdaşmaz

Ayrılıktan sonra açıkça panik halindeki düşüncelerinden, korkulu duygularından, fikirlerinden ve tepkilerinden bahsetmiştin. Bu ayrılık korkusu nereden geliyor? Çocukluk yıllarında, ilgili kişiler tarafından terk edilmekten ileri gelen çok eski bir korku mudur? Sendeki korkunun bununla bir ilgisi var mı? Belki çok daha başka bir korku; benimsenmeme korkusu, başkasının yeterli bulmadığı ve yeterince cana yakın olamama korkusu! Ayrılık hali neden korku veriyor? Ve korkuyu kim yaratıyor? Bu korku her insanın kaderine eşlik mi ediyor? Korkusuzca birbirimizle karşılaşır ve tekrar ayrılamaz mıyız?

Değişimi her yerde gördün. Gökte bulutlar şekillenir ve tekrar çözülür. Nazlı ve şeffaf görünen bu açık yeşillikle ilkbaharda tomurcuklar açılır ve yapraklar çıkar. Ağaçlar çiçeklenme mevsimine girer ve her çiçek meyve vermez. Doğada canlı olan hiçbir şey hareketsiz değildir, her şey sürekli olarak değişir. Madde bile duraksama tanımaz; ırmak yatağındaki taş, yıllar, on yıllar sürecinde yerini ve şeklini değiştirir.

Canlının en duyarlı olanı ruhtur. Korku ruhsaldır ve can sıkıcı bir duygudur. Korku da gelir ve gider. Korkuyu kim yaratıyor? Korkunun sebebi nedir? Ruh, korkuyu yaratmaz. Korku, sadece ruhsal bir tepkidir. Örneğin bir otomobil sana doğru hızla gelirse aniden kenara sıçrarsın. Korku duygusu ile tepki birbirinden ayrılmaz. Bu korku en yüksek düzeyde canlıdır; çabucak gelir ve tekrar yavaş yavaş kaybolur. Düşüncenin meşgul olduğu ve sende kök salan; dolayısıyla sürekli var olan çok daha başka korkular da vardır. Korkudan bahsediyorum. Söylemek gerekirse, düşünce korkunun kaynağıdır.

Aşk ve korku birbiriyle bağdaşamaz. Korku ortaya çıkar çıkmaz aşkı uzaklaştırır. Düşünce korkuyu yaratır. Şu halde düşünce yolu ile bizzat sen korkuya yol açarsın. Düşüncen korkunun nedenidir. Düşünce yolu ile korkuyu yarattığından korkuya yine sen son verebilirsin. Düşünce, yaşanana sıkıca sarılmak, daha doğrusu onu tekrarlamak ister. Bu tekrarlamaya işlemine başlar başlamaz, düşünen buna yönelir yönelmez, acaba bu yaşantı tekrarlanır mı sorusu gizlice ortaya çıkar. Bu soruyla birlikte korku oluşur. Bunların tümü senin arzuna bağlı değildir. Belki başkasının istemediği ve senin de arzu ettiğin gibi keşke her şey çok daha başka türlü olabilseydi!

Yaşayan her şey, özgürdür ve senin özgürlüğün düşüncenin baskısı altına giremez. Kesin olan hiçbir şey yoktur; ne olup bittiğini sadece seyredebiliriz ve bekleyebiliriz. Fakat düşünce seyretmek istemez; o inancı arar ve yeniden yaratmak ister. Bu anda korku ortaya çıkar. Duyguların tümüyle doğrudur: Hiçbir şey kesin değildir; belki olasılıklar, fakat onlar inanılır değildir. Ruhun diriliği özgürdür, belirsizdir, belirlenemez ve akıcıdır. Eğer korku ortaya çıkarsa, düşünce yönlendirmek ister. Canlı kendini yönlendirmez ve işte korku oradadır. Korku seni uyarır, bir şeyi yanlış yaptığını, düşünmeyi bırakmanı, her türlü yönlendirmeyi terk etmeni, istikrarsızlığa ödün vermeni ve böylece nesnelerin kendi akışı içinde kalabileceğini haber verir.

Korku hissi ortaya çıkar çıkmaz, bu durum düşüncenin işe karıştığını sana bildirir. Düşünce, emri altına almak üzere el atması gerekmeyen bir şeye el atarak, onu yakalamaya çalışır. Bu nedenle düşünce yolu ile düşünmeyi bırak ve böylece korku ortadan kaybolsun.

Somut bir tehlikeden sakınmak üzere tepki göstermek zorunda kalırsak korkunun buna çok yardımcı olan bir işlevi vardır. Otomobil sana doğru geldiği zaman bu korku ortaya çıkmasaydı kenara sıçramayacaktın. Canlılığını geliştirirken korkunun çok rahatsız edici bir etkisi de olabilir. Düşünce yolu

ile beyne kök salmış bir korku, aşkı tehlikeye sokar. Korku ve aşk birbiriyle bağdaşamaz. Aşk, özenli bir yönelmedir. Korku kollayıcı bir terk edişe yol gösterir. Kişi yönelemez; yani açık olamaz ve aynı zamanda kapalı da olamaz, yüz çeviremez. Korku kapalı oluş, aşk yüze dönüştür. İkisi birden manevi bir gerginliğe, hareketsiz ve sabit bir duruma yol açar; böylece başağrıları, kalp atışlarında rahatsızlıklar, mide ve bağırsak şikayetleri gibi psikosomatik belirtiler başgösterir. Bu suretle iki değerli durum ortaya çıkar: Ruh akmak ister, düşünce engeller ve bu akışı bloke eder. Ruh bir şey arzu eder, düşünce istemez; sen bir taraftan istersin, fakat başaramazsın.

Acı verici bir durum.

Düşünce korkuyu yaratır. Bu durumda korku -şimdi nörotik bir korku söz konusudur- bizzat senden, seni engelleyen düşüncenden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yaşamdaki ustalık, düşünceyi geri almak ve eğer seviyorsa, ruhu, akışına bırakmaktan geçer. Düşüncenin başka işlevleri vardır, o, düşünce sorunu değildir. Eğer düşünce müdahale ederse, yanlış bir enstrüman aktif hale geçer. Düşünce şu soruları yanıtlayamaz: Neden seviyorum? Neden sevmiyorum? Bu sorular mantıklı olarak yanıtlanamaz. Aşk da düşünce ve arzu ile oluşturulamaz. Daha doğrusu düşünce aşkı uzaklaştırabilir. Eğer düşünce müdahale ederse bu durum alevden oksijenin alınışı gibi bir etki yapar. Alevden oksijen alınırsa alev söner. Düşünce korkuyu yaratır ve bu alevin gidasını alır.

Düşünce sürekli olarak şimdiki zamandır. O her zaman küçük korku sebepleri yaratır. Bu normal bir etki alanında oluşur. Fakat düşünce bu sebepleri aşır yaptırmı gücünü zorla ele geçirirse -birçok insanda bu durum sık sık ortaya çıkar- alev söner ve biz külün önünde şaşkın, çaresiz bir şekilde kalırız.

Anı Yaşayabilmek

Bugün görüngü zaman hakkında sana birkaç şey yazmak istiyorum. Fiziksel bir ölçü ifade eden saat zamanını değil, aksine, psikolojik zamanı, yani yaşanan zamanı kastediyorum. Yaşanan zaman uzun veya kısa olabilir. Eğer zaman uçup gitmişse içinde bulunduğun zamanda kendini unutmuşsun demektir. Eğer zaman bitip tükenmez gibi uzun görünürse, can sıkıntısı denilen, hoş olmayan bir duygu ortaya çıkar; yani heyecanlandıracak ve dikkatini çekecek hiçbir şey olmadığını fark edinceye kadar bu can sıkıntısı bir süre devam eder. Dikkatin tekrar yoğunlaşır yoğunlaşmaz, can sıkıntısı uçup gider ve zaman tekrar neşeli, eğlendirici olur.

Aşk yaşantısında uyanık oluşun aydınlık ve berraksa, içinde bulunduğun zamana tümüyle ve dolu olarak açılırsın; çünkü aşk, korkudan arınmış bir şekilde, şimdiki zamanda oluşur. Bunun ötesinde -eğer aşk artık yaşanmıyorsa- düşünce tekrar ortaya çıkar. Yaşantı geçip gitmiştir ve otomatik olarak belleğe depolanır. Düşüncenin malzemesi, belleğin içindekilerdir.

Beyin geçmişini canlandırır ve onu bir kez daha ruhsal bakıştan geçirir.

Dün gezmeye gitmiştim. Sonbahar güneşi yüzümü ısıttı, bir kuş yanımdan uçtu ve bir çitin kazığına kondu; kuyruğunda titreyen kanatlarıyla orada duruyordu ve daha yakınına gelince uçup gitti. Orman kenarındaki yosunlarda hâlâ yağmur damlaları asılıydı ve güneşte parlıyordu. Ruhsal halim

sakin, durgun ve mutluydu. Bu dündü ve şimdi sözcüklerle ifade ediyorum. Belleğinde birikmiş olan benzer duyarlılık ve izlenimlerle beni anlayabilir, buna sen de katılabilirsin. Geçmişten söz ediyorum ve buna benzer geçmişi sen de anımsarsın. Fakat geçmiş artık yaşamın kendisi değildir. O geri dönülmeyen dünkü gündür. Düşünce, bellekten dünü dışarı çıkarır; ya sıkıca tutmak veya uzaklaştırmak için ona resmi geçit yaptırır. Dün ölü bir materyaldir, sadece bellekte yaşar.

Şu halde düşünce, tekrarlama işlemine göre arzu ve istek üretir. Beni şoke ettiği veya korkuttuğu için yaşananı artık bir daha yerine getirmek istemediğim zaman, ondan sakınmayı arzu ederim. Tekrarlamaya veya sakınmaya karşı duyulan aşırı arzu, düşünceyi harekete geçirir.

Aşk acısı çekiyorsun. Bu durum düşünce ve tasarımlarınla seni geçmişe doğru götürmektedir. Her şeyi bir kez daha baştan sona kadar ruhsal bir bakıştan geçiriyorsun. O kadar güzeldi! Bu durum ve önceki -ve şimdi bunun bitmiş olması mı gerekiyor? Halbuki tekrarlama işlemi olanaksız hale gelmiştir- melankolik oluşun, kederin ve acının asıl kökeni budur! Kaybın yerine konulması mümkün değildir; çünkü geçmiş bir parça ölüdür. Canlılığı yitirmek her saniyede ortaya çıkar; fakat sen bunun bilincine varmazsın, sana acı vermez. Fakat düşünce tekrarlama arzusunu uyandırır uyandırmaz, bu sana eziyet verir.

Canlılığı yitirmek doğaldır. Genelde, sadece sen farkına varmazsın. Fakat şimdi ayrılış nedeniyle tekrarlama işlemi sende alınmıştır. Düşüncen, geçmişi geleceğe izdüşüm yapar. Geçmiş gelecekte de varolmalıdır. Gelecek de biraz ölüdür; çünkü o henüz canlı değildir, sadece bir canlandırmadır. Fanteziler gerçek değildir. Sadece gerçekleşebilir görünür, oysa hayal olarak kalırlar. Neden düşünce cansız geçmişle, gerçek olmayan bir hayalle uğraşıyor? Bununla ilgi-

lenmek anlamsız ve tuhaf değil mi? Buna rağmen hemen hemen herkeste bu olay her gün ortaya çıkıyor, özellikle bir ayrılıktan sonra. Sık sık meydana geldiği için böyle mi olmalı?

Burada Honore de Balzac'ın bir cümlesinden alıntı yapalım: «İki kez sevilir; birincisi gerçekte, ikincisi anılarda.» Ayrılık sonrası aşk acısı çekilen süreçte bir kez daha sevilir; çünkü yitirilenin kaybı, anıların berrak aydınlığı içinde kımıldanır. Yitirilen, özellikle arzulanan değerde görünür. Tekrarlama işlemi esirgendiği takdirde, özellikle tekrarlama işlemi doğrudan bu tarafa arzu edilir. Artık sahip olamadığımız şeyde düşünce, özel bir değer kazanır. Halbuki ben düşünce miyim? Hayır, düşünce benim bir parçamdır. Düşünce varlığımın merkezinde midir? Merkezim düşünce değil, ruhtur. Beden maddi esastır.

Enstrümanda bir şarkı tınlar. Enstrümanda, ahşap ve teller merkez midir? Bellekte biriken melodi merkez midir? Bu örnekle farkına varırsın: Her ikisi; enstrüman ve melodi gereklidir, onunla şarkı nasıl tınlıyorsa, merkez müzisyendir. Melodi bellekte depolanmıştır, enstrüman tınlamayan cisimdir ve müzisyen de ruhtur. Bu ruhsal merkez, beden enstrümanı ile içinde bulunduğu zamanın şarkısını çalar.

Geçmiş unutulmuş ve geleceği rahat bırak çünkü onun üzerinde hiçbir yaptırım gücün yoktur. Sadece gerçek bir yaşam vardır ve bu yaşam, içinde bulunduğun zamanda ruhsal merkezden dışarıya doğru oluşur. Kuş, dün çitin kazığında duruyordu, bugün artık orada durmuyor. Düşünce ve tasarım yolu ile onu tekrar bu kazığa izdüşüm yapmanın ne yararı var? Düşünce geçmiş sıkıca tutmak ve onu tekrarlamak ister. Geçmiş melodi gibi belleğe depolanmıştır. Elinden bir enstrüman alınsa da, başka bir enstrüman üzerinde bedenle bu şarkıyı yeniden tınlatabilirsin.

Melodi başka bir enstrümanla da çalınabilir. Materyale

sarılma. Ruh özgürdür. Gerçek olduğun yer ruhtur. Ruh, içinde bulunduğun zamanda Ŗarkı söylemek, dans etmek ve oynamak ister.

Enerjini gemiŖ veya gelecekle tüketme. Sadece ruhsal (psiŖe) zaman vardır ve bu zaman -yaŖanan anın her saniyesi-saat zamanından farklı, ondan tamamen bağımsızdır. Kuruntu ederken, dűŖüncenin takdirine bıraktığın için, gerçek önünden akıp gider. Gerçekte, telafisi mümkün olmayıp kaybolan tek Ŗey bu realitedir. KuŖ asla bu kazıkta tekrar durmaz, ıŖık bu su damlasında birkaç saniyede artık yansımaz. DűŖünce, içinde bulunduğun bu zamanı senden alar. DűŖünme, ve Ŗimdi geçip giden bu anlamlı anın her saniyesi gibi daha mantıklı ol!

Çekingenlik ve Yakınlık

Dün, fiziksel saat zamanından tümüyle bağımsız ruhsal yaşanan zamandan, içinde yaşadığın şimdiki zamanın öneminden söz etmiştim. İnsan, zekâsı yettiğince her şeyi tam olarak planlamak, sabitlemek ve belirlemek ister. İnsan akli, bu ağını tüm canlıların üstüne atarak, onların özgürlüğünü böylece eline almak ister.

Sosyal ilişkilerde çekingen ve daha yakın olma sorunu da buna benzer. İki kişi arasındaki çekingenlik (mesafeli oluş), biraz doğaldır. Aşk ile bir yakınlaşma oluşur, bazen çekingenlik, tümüyle ortadan kalkar. Bu süreç, biraz canlıdır, dolaşısıyla sabitlenemez. Burada ritmik olarak meydana gelen bir salınım söz konusudur. Çekingenlik ve yakınlık, zıt kutuplar olarak birbirleri ile salınım yapmak zorundadır; böylece bir ilişki işlevini yerine getirir ve aşk kendini geliştirebilir.

İnsanların çoğuna; yakınına ve onun içerisine salınım yapmak zor gelir. Doğrusu bunda bir kez başarılı olurlarsa, bu yakınlığı sıkıca tutmak isterler; böylece bir gerginlik, bir sinirlilik (tutukluk) meydana gelir. Şu halde yakınlığı tekrar serbest bırakabilmeli ve korkusuzca mesafeli olmaya doğru geri salınabilmelidir; çünkü yakınlaşmaya doğru geri salınım yapması için gerekli olan enerji, ancak mesafeli olmakla elde edilebilir. Bu ritm engellenmeden ve rahat gerçekleştirilebilmelidir.

Aşk ilişkisinin çoğu, bu doğal ritimde bozulan bir ilgiden dolayı başarısızlıkla sonuçlanır. Biri yakınlaşmayı arzularken, diğeri şimdi doğrudan mesafeli olmak ister veya biri daha yakına doğru açılmak isterken diğeri daha şimdiden geriye salınım yapmaya başlar. Diğeri ritmini hissetmek ve etki

altına almadan onun ritmini kendi bireysel salınımına bırakmak için, çok fazla duyarlı olmak gerekir. Çözünmüş olarak solunum yapmayı ve diğerinin salınımlarını da duyarlı bir şekilde anlamayı öğrenemedik.

Düşünce her şeyi yapabileceğini zanneder. Düşünce materyale etki edebilir; makina yapabilir, ev inşa edebilir, bir gayri menkulün etrafını çitle çevirebilir, fakat mesafeli olma ve yakınlık oluşturmaz. Burada düşüncenin etkisi son bulur. Bununla beraber düşünce, yakınlığı düzenlemeye çalışır ve sık sık da yeterli derecede bunu zorlar. Bu nedenle şunu ifade edeyim: Eğer düşünce, yaptırım gücünün kendine özgü mantığı ile işe karışırsa aşk için en büyük tehlike ortaya çıkar.

Aşk acısı çekiyorsun. Düşüncen; ortaya çıkan uzaklaşmayı -en büyük uzaklaşma bir ayrılıktır- tekrar geri almak için, yorulmadan çözüm yolları aramaktadır. Halbuki düşüncenin bulunduğu tüm stratejiler anlamsızdır. Aşk biraz duygusaldır, düşünceden başka bir boyutta oluşur. Deyim yerindeyse düşünce, aşkın sistemine yabancıdır. Bu nedenle, geçmiş ve geleceğe ait aşk hakkındaki tüm düşünceler anlamsızdır. Aşk ruhsaldır ve düşünceler ise mantıksaldır. Şu halde mantık, ruhu yönlendirmeye çalışırsa, başarısızlığın kökeni buradadır.

Ayrılık, bir düşünce sorunu değildir. Sorumluluk problemlerini açıklamak da söz konusu değildir. Sen hiçbir hata yapmadın, o da hiçbir hata yapmadı. Ruhsal alanda hiçbir şey yanlış ve doğru değildir. Düşünce hatası vardır, fakat duygusal hata var mıdır? Duyarlılık, hesaplama hatası anlamında bir yanlışlık yapabilir mi? Mesafeli olma yanlış, yakınlık bir yanlış mıdır? Aşk yerine getirilmesi zorunlu belli koşullar mı tanıyor? İlişki düşüncesi, koşulları tanımlar, aşk değil! Düşünce; ilişki fikrini ortaya çıkarıp aşk bir ilişki haline geçer geçmez, boyutlar birbirine karışır. Boyutlar arasındaki değişim

gerçekte başarıya ulaşabilirse, düşünce ve duyarlılık bir harmoni teşkil eder, birbirleri ile uyum sağlar. Bu herkesin sıkıca sarıldığı ve vazgeçemediği bir özleyiş noktasıdır. Aşkın duyarlılık boyutundan büyülenmek ve daha sonra ilişki düşüncesi ile tümünü pekiştirmek çok ender hallerde başarılı olabilir. Bunun ne kadar ender bir durum olduğunu hiç kimse bize söylemediği gibi, biz de genelde bu konu hakkında fazla düşünmedik. Belki bu hususta bir kez düşünmemiz gerekir -o zaman düşünce, yapıcı olarak harekete geçerdi!

Başarısız olmayız; çünkü zayıf insanlarız; çünkü hatalarımız, korkularımız, kıskançlık duygularımız, zaaflarımız ve benlik duygumuzda rahatsızlıklarımız vardır. Düşünce dolayısı ile başarısız oluruz; çünkü düşünce genellikle yaratıcı değil, aksine yıkıcı ve tahrip edici bir etki yapar. Düşünce, ruhla yapıcı olarak birleşmeli; her şeyden önce, yaptırım gücünü zorla ele geçirmemelidir. Burada merkez olma; varoluşumuzun özü, yani duyarlılıkla çok sıkı bir şekilde bağlı olan ruh söz konusudur. Mantık sadece ruhun yanına verilmiştir.

Tüm yaşam enerjisi ile gücümüz, ruhumuzdan kaynaklanır. Ne zaman düşünce bu enerjinin hizmetinde olursa, ancak o zaman aşkı yapıcı olur. Eğer ruh özgürce akabilir ve akıl bir enstrüman olarak -akıl bu rolle yetindiği taktirde-kullanıma hazırsa mutluluğun gelişmesi engellenmemiş olur. Şu halde, mantığı ruhun hizmetine ver ve tersini yapma -serbest bırakmak, biraz güzellik oluşturur.

Çözünmüşlükte yapıcı güç, gerisalinimde -ayrılık halinde mesafeli oluşt- yeni bir yakınlaşma olasılığı vardır. Bunu söylerken sana hiçbir şey vaat etmiyorum. Bu bir püf noktası değildir. Serbest bırakmanın ötesinde, deyim yerindeyse, arka kapıdan geçerek bir ilişki kurmaya zorlayamazsın. Sonuç olarak bu ayrılıktan sonra eğer bir şans daha varsa bu şans,

mesafeli oluŖta benimsenmek kaydıyla, birlikte salınım yapmaktan geçer; çünkü sadece mesafeli olunarak yeniden yakınlaŖma daha güzeldir. YaŖayan aŖkın sırrı budur. Eğer sen sonuca vararak değil, aksine ruhsal bir duyarlılıkla bunu fark eder, gerçek olarak bunu anlarsan -sırf mantıksal düşünceye göre bu husus o kadar fazla ve daha derindir- canlılık yolunda yürümeye başlarsın.

Ŗu halde ayrılığı kaldırmak, iptal etmek değil; burada Ŗöyle veya böyle senin güçlü olman, güçlenmen söz konusudur. Kazanç kadar kayıp, mesafeli oluŖ kadar yakınlaŖma da sana güç verir. Bunu görebiliyor musun? Her ikisi de senin için yararlıdır. İkisini de oluŖmaya bırak. İliŖkiyi rahat bırak ki geri gelsin. İliŖkinin geri gelmesi önemli değildir; önemli olan senin bu bağlantıyı anlamandır. O zaman her defasında bunun üstesinden gelirsin. İliŖki tekrar gelmiŖ ve sen mesafeli olmakta olgunlaŖmamıŖ isen bu neye yarar?

Bireysellik

Bugün genellikle biraz yanlış anlaşılan bireysellik hakkından yazmak istiyorum.

Her şeyden önce biz boş bir kap gibi dünyaya gelen, bize akıl ve duygu veren kişiler (bu konu sadece yetiştiren kişilere ait değildir) tarafından yavaş yavaş içimizin doldurulduğu tek başına yaşayan varlıklarız. Yaşam süreci içinde dışarıdan ne gelirse gelsin fark etmez. Tüm dogmalar, standartlar ve kurallara karşı daima açık ve şüpheli olmanı sana ifade etmiştim.

Açık olmak, her şeyi iyice incelemek ve eleştirmeden hiçbir şeyi kabullenmemek demektir; çünkü bunlar başkaları tarafından norm olarak düzenlenir. Açık olmak; bağımsız, özgür bir birey olmak demektir. Yabancı bir sınırlama bize hakim olmamalıdır. Aksine özerklik; yani otonomi, özgürlük ve canlılığa giden yoldur. Bütün konuşmalarımızda, birçok açıklamalarla birlikte bu noktaya tekrar işaret ettiğimi bilirsin. Bir şey olmak; rollerin ve görüşlerin arkasından koşmamak, kendin olmak demektir. Bireyi merkeze alan ve açık, samimi bir gelişme sürecini bireysellik olarak görüyorum.

Bununla beraber, bu arada önemli bir fikir gözden kaçırılmamalıdır. Birey olarak diğer insanlardan kendini ayırman, inzivaya çekilmen söz konusu değildir. Sosyal olmayan bir şekilde, diğer insanlarla olan ilişkini kesmen de söz konusu değildir. Bireysellik; bencillik demek değildir.

Son mektubumda salınımdan, mesafeli olma ve yakınlaşmadan bahsetmiştim. Yaşantılarında da görüleceği üzere, tüm insanlar bağımsız varlıklardır. Buna rağmen hepimiz, birbirimize oldukça benzeriz. Çekirdekte, özde hepimiz aynı-

yız. Ancak buna bağlı olmaksızın ayrılıklar yaşatırız: Bir dine, bir eğitim kesimine, bir yaş grubuna, bir ideolojiye, politik bir parti veya görüşe, sosyal bir sınıfa mensubuz. Bu ayrım, maalesef genelde bireysellikle karıştırılmaktadır. Şöyle deriz: Ben Katoliğim, akademisyen veya işçiyim, sosyalist veya doğa dostuyum, sanat kolleksiyoncusuyum, bu veya şu felsefenin taraftarıyım, Fransızım veya İtalyanı, Moskovalı veya Berlinliyim; bu şekilde kimliğimi belirlerim. İddia edilen bireyselliğimiz (Ne korkunç değil mi?) buna benzer dış görünüşlerle sınırlandırılmaktadır. Bu tür normlara ve gruplamalara katılmak suretiyle, kimliğimizi ararız. Fakat bu tür bir kimlik arayışı, diğerlerinden ayrılmak şeklinde ortaya çıkar. Sözüünü ettiğim bu tür bir bireysellik değildir. Açık ve samimi ol diyorsam amacım şudur: Tüm gruplamalardan, dogmalardan, kurallar veya normlardan kendini çözü, kendin ol; kendine, özüne dön! Bunu hepimiz yaparsak, herkes kendisi için yaparsa, eğer kendimizi tüm bu gerçek olmayan kimlik arayışlarından kurtarır ve gerçekten kendimizi bulursak, duyarlılığımızda yani benliğimizde, ruhumuzda olursak, o zaman açık olur ve böylece başkalarına da yakınlaşma fırsatını elde ederiz. Şimdi bu girişim sayesinde tüm ayrıcalıkların üstesinden gelinebilir. Ayrımcı kimlik belirlemelerin tümüne karşıyım; çünkü bunlar yabancılaştırmanın asıl nedenleridir. "Ben Katoliğim", "sen Protestansın" düşünceleri sayesinde kopmalar başlar. Takdir edilmeyi ve haklı olmayı arzu ederim, şüphesiz sen de. Bir ideolojiyi savunurum, sen de bir başkasını; sözcüklerimizi karşılıklı tartışırız, her ne kadar mantıksal yolla deliller göstersek de buna rağmen genelde uyum sağlayamayız. Kendi düşünce sisteminde herkes kendinin haklı olduğunu hisseder. Böylece bireysellik değil, ayrılık ortaya çıkar. Ayrılık, şiddeti ve o da karşı şiddeti meydana getirir. Bu ayrılık, düşünceyi yaratır. Bu tür bir ayrılık genellikle

pozitif bir bireysellik olarak da tanımlanır. Fakat kendini bulma deneyimi ile çok daha başka bir şeyi kastediyorum.

Açıklık, birbirine benzemek demektir. Ne kadar açık olursam sen de o kadar açık olursun ve birbirimize o kadar daha yakın oluruz. Ruhsal özde birbirimizle aynıyız. Bu eşitliği ne kadar duyarlı fark edersek -bu da ancak açık olmakla mümkündür- hislerimizi paylaştığımız oranda birbirimizle yüz yüze gelebiliriz. Bağımsız varlıklarız, bu husus inkâr edilemez. Fakat biz bu mesafeli oluştan dışarı çıkarak yüz yüze gelmenin yakınına salınım yapmak isteriz ve işte bu aşkı oluşturur. Hepimiz bu yakınlaşmayı ve aşkı ararız. Uyumsuzluğu değil, hislerimizi paylaşan ahengi ararız; çünkü sadece bu ahenk bizi mutlu eder. İnsanlar, mutsuzluğu arayacak şekilde yaratılmamıştır. Hepimiz özgür, canlı ve açık olmak isteriz. Böylece biz de en yakınımızdaki oluruz. Şu halde birey olarak ayrım yaparak kendini sınırlama, tüm bireysel sorunların rizi-kosu ile diğerinin sorunlarına yaklaş ve hepimizin aynı sorunlardan ne kadar acı çektiğimizi sen de gerginlikten uzaklaşarak sakın bir şekilde göreceksin ve ne kadar birbirimize benzediğimizi, nasıl aynı şekilde duyarlı ve hassas olduğumuzu sen de görmüş olacaksın. Böylece aynı duyguyu paylaşan, sevecen, ortak bir salınım ortaya çıkacaktır.

Bunu sana neden yazıyorum? Ayrılmanın acısı ile acı çekiyorsun. Dolayısıyla kimlik belirlemelerinde pek fazla inzi-vaya çekilmiş bir şekilde yaşamandan dolayı belki şimdi daha çok kederlisin! Görüş açılarının tamamını, ideolojileri ve tüm ayrılıkları denize at -açık, samimi ol- ve böylece daha kolay ve daha çabuk bir şekilde aynı duyguları paylaşmaya yaklaşabilirsin. Bu bireysellik egoizm değildir.

Konuşmak, Kalbini Açmak Faydalı mı?

Dün ideoloji, din ve sosyal rolle kimliğini belirlemeye gereksinim duymaman hakkında sana mektup yazmıştım. Dolayısıyla bilinen, fakat her zaman güncel olan şu soru akla gelir: Ben kimim?

Burada kendini tanımlaman söz konusu değildir. Düşünce, birçok insanda benliğin bir portresini tasarlar: Lise olgunluk diplomam var, zekâ oranım 125, akıcı bir şekilde İngilizce ve İspanyolca konuşurum, estetiğim, şu veya bu karakter özelliklerine sahibim, müşkül çözümlerim, fakat ilişki kurabilirim, bu arada sportif ve kültürel etkinliklerle ilgilenirim -ben buyum veya şuyum- kendimizi böyle tanımlarız. Konuştuğu insan da bundan sonra genellikle aynı şekilde kendini tanımlar ve biz benzerlikleri ve de farklılıkları belirleriz. Tanışmada geçen tüm konuşmalar bu tür kendini tanımlamalar veya yabancı tanımlamalar etrafında dönüp dolaşır. Biri seni tanımlar, seni nasıl gördüğünü veya nasıl yaşadığını sana anlatır. Birbirimizin aynasıyız: Sen, bende yansıyan şekliyle kendini ve ben de senin tanımlaman sayesinde sende yansıyan şekliyle kendimi görürüm. Birbirimize bu tür kişilik portreleri çizeriz. Herkes kendi portresini yabancı portre ile kıyaslar. Bu tür karşılıklı açıklamalarla kendini aynada seyretmek, eğlendirici olabilir. Kendine özgü psikolojisi ile herkes kendinin psikoloğudur. Bu bir eğlendirici oyun olduğu sürece... Gerçekte kim olduğun hakkında, hiç kimseden gerçek bir açıklama bekleme!

Yansıma ve yansıtma olayında aşk ilişkisi bu amaçla sık

sık, kötüye kullanılmıştır. Çok konuşulur. Sözlü düzeyde ne kadar çok psikolojiye girersek, yakınlaşacağımıza birbirimizden uzaklaşırız. Entellektüel konsantrasyon nedeni ile diğer etki alanları geri alındığı takdirde, bu sözel düzeyde aşk gelişemez. Bununla beraber, konuşmayı reddetmiyorum. Birbirimizle konuşmak prensip olarak yanlış değildir. Fakat pek çok insan gereğinden fazla ve yanlış konular hakkında konuşur.

Beni telefonla aradın ve onunla bir kez daha konuşmanın anlamlı olup olmayacağını bilmek istedin. Konuşmanın amacı, böylelikle yeniden buluşmak ve ayrılığı kaldırmak olmalıdır. Birbirinizle konuşmanızı reddetmiyorum. Bu tür konuşmaların, çok ender hallerde ayrılığı yok edebildiği veya bu sayede yakınlaşmayı kolaylaştırdığı ve yitirilen aşkı geri getirdiği, deneyimlerle kanıtlanmıştır. Aşk sözlü düzeyde oluşmaz. Aşk, beden, ruh ve zekânın buluşması ile oluşan bir bütündür. Zekâ yolu ile, yani sadece sözcüklerle bu bütünlüğü yeniden canlandıramazsın. Konuşma, ayrılığın üstesinden gelmekten ziyade, ayrılığın daha da derinleşmesine neden olur. Konuşmadaki konsantrasyon, bütünlükten saptırır. Sözcüklerde bulunan birçok yanlış anlama olasılıkları, aşk için daha ziyade bir tökezleme taşıdır. Sözcüklerin değerini prensip olarak çok takdir ederiz. Eğer aşk kaybolmuşsa, o güzel sözcüklerle bile aşkı yeniden konuşmak olası değildir. Canlılığın bu yönünde sözcüklerin değerini büyütürüz. Sözcükler, sandığından daha çabuk ayrılığa neden olur. Şu halde konuşma ile ilişki kurma şeklini fazla büyütme!

Aşk eğer kaybolmuşsa, o zekice, güzel veya ilginç seçilmiş sözcükler aşkı geri getirmez. Bu konuşma esnasında onun elini yakalaman ve bastırman da sana yardımcı olmaz. Ona armağanlar vermek, onu komplimanlara boğman da bir işe yaramaz. Bu nedenle böyle bir konuşma yapmamanı öğütlerim.

Var olan bir aşkı canlı tutan bir yöntem nasıl mevcut değilse, bitmiş bir aşkı geri getirecek bir yöntem de yoktur. Duygularını ifade eden güzel şiirlerle birlikte, binlerce kırmızı gül gönderebilirsin; fakat bütün bunlar kaybolan duyguları geri getiremez. O, senin çabanı takdir edecektir; fakat bu tür bir takdir, karşılıklı aşk değildir. O, sözlerinin değerini takdir etmeyi bilecektir, bundan dolayı seni insan olarak sempatik bulacaktır, fakat bu durum aşkını bir daha uyandırmaya yetmeyecektir.

Aşk kanıtlarına daha fazla ihtiyacın olduğunu düşünerek, yanıyorsun. Kanıtlara, armağanlara veya sözcüklere gereksinim yoktur; tüm bu nesneler, materyalizmin etki sahası ile yaptırım gücüne aittir. Bunların tümü aşkın özüne yabancıdır. Aşk; senin düşünce ile kavrayamadığın esrarengiz bir şeyle kaynaklarını besler. Gerçi giriştiğin her şey takdire layıktır; fakat kesin çözüm değildir. Hiçbir şey yapamazsın, dolayısıyla yaptırım gücün de yoktur. Yaptırım gücü, somut çarelerle (para veya kurallar) biraz etkili olabilen nesnelere sahiptir. Örneğin, ancak matematiksel bir sorun veya işyerinin kapatılması ile ilgili bir çözüm söz konusu olursa, düşüncen biraz etkili olabilir.

Mantığı ve edimsel etkileri ile düşüncenin aşk üzerinde bir yaptırım gücü yoktur. Düşünce ne kadar çok yapmak isterse, o kadar çabuk yıkar. Eğer aşkın bir şansı varsa; bu ancak aşkı serbest bırakmakla, salıvermekle mümkündür. Fakat iyice düşün: Serbest bırakmak, hiçbir şey yapmamak suretiyle biraz yapılabilen bir püf noktası değildir.

Esrarengize boyun eğmek zorundasın. Aşk ile yaşamın çok daha başka boyutuna, sadece tümüyle çözülmüşlükle var olan, yanan ve ışık saçan gerçek özgürlüğe doğru adım atarsın. Özgürlük oluşturulamaz, o bir serbest bırakış ve her türlü güvensizlikten uzak bir güven duygusudur. Özgürlük,

mutluluğun derinliklerinde de olsa kendi haline bırakılmalıdır. Bazen bu derinlikten, her zaman olmasa da, tahmin edilemeyen, planlanamayan ve beklenmeyen bir mutluluk ortaya çıkar.

Aşk her zaman umulmayan, beklenmeyen ve programlanmayandır; o, yaşamın bir armağanıdır. Bu iltifatı elde etmek veya kazanmak için çaba sarfedemezsin. Sadece hiçbir şey yapmaktan, bu çözünmüŖlükten bazen büyük bir rastlantı ortaya çıkar. Aynı duyguları paylaşan bir hayat yaşamalısın. Yaşayan tüm canlılar için duygu ortaklığı; ruh, zekâ ve beden boyutlarında seni sağlıklı bir şekilde harekete geçirir. Duygu ortaklığında bir bütün ol ve eyleme geçmekten kaçınma; çünkü o, gerçekte küçük ve önemsiz olan rasyonalitenin sadece bir parçası, bir kısmıdır.

Beklentisiz, Oluşmaya Bırakmak

Eğer unutulup kaybolmuşsa, aşk duygularından bir daha söz edilemez. Ne sevdiğini haklı göstermeye çalışmalı, ne de neden sevmediğini veya artık sevmeydiğini açıklamalıdır. Artık neden sevmediğini açıklamalıdır. Ona neden seni artık sevmediğini sorman sana hiçbir yarar sağlamaz. Ya sana acı vermek ister -ve ondan sonra nedenleri büyütür veya sadece seni incitmek, darılmak ister, ve o zaman bulduğu nedenleri adlandırır. Veya sana acı vermek istemez sonra durumu önemsiz göstermeye çalışır ve gerçek nedenleri gizler. Bunların tümü sana hiçbir fayda sağlamaz.

şu var ki duygusallığı sözcüklerle ifade etmek çok zordur. şunu da ekleyelim: Duygularını sağlıklı bir şekilde izleme ve bunları tanımlama alışkanlığı ancak çok az kişide vardır. Eğer aşk duyguları kaybolmuşsa kişi kederlidir ve çoğu zaman kendi kendine üzölür. Duygularının başka insanda azaldığını gören kişi, ona karşı duyduğu suçluluk duygularını da sık sık açığa vurur; çünkü her şeyden önce hayal kırıklığına uğradığını zanneder; kendinden bekleneni vermeye artık yeterli olmadığını düşünür. Beklentisinin ne kadar yanlış olduğunu zannederse, kendini o kadar suçlu ve sıkıntıda hisseder ve uzaklaşma arzusu da o derece şiddetlenir. Dolayısıyla bir kez daha söylüyorum: Ne kendinden, ne de başkasından hiçbir beklentin olmamalıdır. Güven duyularak aşk duyguları beklenemez.

İlk kez «Seni seviyorum» dediğinde beklenti ortaya çıkar. İnsanların çoğu bunu çekinmeden söyleyemez; çünkü o

zaman iki beklentiden sıkılır, bunalırlar. Birinci beklenti şudur: Sevdiğimi söylersem, aynı şekilde onun tarafından da sevmeyi arzu ederim. O bu beklentiye yerine getirebilecek mi? Şu halde hayal kırıklığına uğrayabileceğim, kararsız bir duruma düşerim. İkinci beklenti hali partnerde oluşan izdüşümdür: Sevdiğimi ona açıklarsam onun bundan bazı istekler çıkarması olasıdır. Şimdi bir aşk ilişkisine girersek, bunun sonucunda birbirini izleyen şu olaylar ortaya çıkacaktır; örneğin kendimi onun günlük planlarına göre ayarlamam gerekcek, onunla daha sık buluşacağım ve öncelikle onun için burada olmalıyım. Kıskanacak ve beni kendine bağlamak isteyecektir.

Aşk duyguları, yaşanan özgürlükte oluşur. Beklenmedik ve sürpriz bir şekilde ortaya çıkar; istek ve yükümlülüğe boyun eğmez. Fakat seni seviyorum cümlesi ile bir sorumluluk altına girilebilir. Ansızın o kadar kolay ve özgürce oluşan şeyi gelecekte de istemeli ve bu nedenle sözümde durmalıyım; bu güvenceyi diğeri de bekler. Bu tür beklentilerimiz olmasaydı, kıskançlık mümkün olur muydu? Bir anda söylenen «Seni seviyorum» cümlesi o kadar güzeldir ki bu cümle eğer gerçek ise sadece bu an için geçerlidir ve gerçektir.

Bunun hakkında yok denecek kadar çok az şey biliriz. Duyguların hassas oluşu hakkında bize çok az şey söylendi; çünkü biz akılcılığa göre yetiştirildik. Düşüncenin mantığı, ilişki bekler. Mantık sorumluluk altına sokar, bir sistem ister. Fakat duygular, daha önce de ifade edildiği gibi mantık yasalarının geçerli olmadığı çok daha başka boyutlardır. Bu nedenle akıl yasaları duygu boyutlarını aşmamalıdır; çünkü bu yasalar duygu boyutlarının gelişmesini engeller. Biri yargıya varır ve bir beklentiye korur; çok farklı olan diğeri ise hissetmek ve sevmektir. Duyguların açığa çıkmasına sen emir veremezsin ve bir başkası da beklentisi nedeni ile sana hiçbir zaman emir

veremez. Duygularını sadece tanıyabilir ve fark edebilirsin, bundan dolayı hiçbir şekilde sorumlu olamazsın. Bu nedenle başkasının duyguları hakkında da, özellikle mantıksal düzeyde çok fazla konuşulmamalıdır. Konuşma, duyguların boşalması şeklinde olabilir. O zaman her şeyi söyleyebilirsin. İster konuşursun, ister sessiz kalırsın. Bu konuşma ve bu sessizlik o zaman her defasında: «Seni seviyorum» demektir. Analiz etmeye ve geleceği izdüşüm yapmaya başlar başlamaz, gerçek merkezinden uzaklaşırsın. Sezgi merkezinden sözcükler fışkırabilir; çünkü bu sözcükler ögeseldir ve dışavurumdur. Seven ve odak noktası olan kişi de bu sözcükleri doğru kabul edecek ve bunları tartışmayacaktır. Tartışmak sizi ayırır. Sözcükleri fışkırmaya bırakmak ise sizi daha yakına getirir. Sizi daha önce birbirinizden ayıran ve analiz eden zekâ; bu sözcükleri, beklentilerin altın terazisinde tartar ve büyü bozulur. Büyülü bölgede hareket et ve buradan ayrılma. Bu bölgeden ayrılır ayrılmaz sorunlar başlar. Aşk duygularına kapılmana kıyasla, bu duygulardan daha çabuk uzaklaşırsın.

Çekinmeden ve özgürce söyle: «Seni seviyorum». Bu dışavurum, seni özgür ve mutlu eder. Bu esnada hiçbir şey düşünme: Beklentisiz hissetmek ve yaşamak çok güzel bir şeydir; bu, kendini geliştirme yolunda en büyük mutluluktur. Özgürce ve kolayca şu cümleyi de içine sindirebilmelisin: «Artık seni sevmiyorum; bu iş bitti, konu kapandı.» Konu kapandı ise; tamam, pekala! Her gelişte bir gidiş vardır. Bu durum, uzaklaşma ve yakınlaşma arasındaki salınımın bütünlüğüdür. Aşk duyguları bir salınımdır; bunlar sabit değildir ve kontrolümüzdeki objeler, metaryaller de değildir. Burada fiziksel yasalar geçerli değildir.

Duygularını cisimlendirmeden, elden bırakmadığın süreç sen iyi bir insansındır. Bu nedenle suçluluk duymana gerek yoktur. Hiç kimse seni sorumlu tutamaz. Bunun farkına vardığın zaman, bu konuda ısrarlı olma konusunda sen de

artık hiç kimseyi sorumlu tutmayacaksın. Tüm beklentileri ve yöneltici arzularını terk edeceksin. İstemli olarak sana ne verilirse onu kabul edeceksin. Bu anlayışla kabul edilen şeyden duyulan sevinç ve haz azalmaz, büyümeye başlar. Serbest bırakabildiğin için, çözülmüş olarak kabul edersin. Özgür olduğun için, çözünmüş olarak yaşarsın. Diğerinde olan özgürlükten farklı bir özgürlük beklemezsin. Bu durum, güveni oluşturur. Bu sessizlik sağlığın, esenliğin temelidir. Özgürlük seni ruhen ve bedenen sağlıklı yapar. Özgürlük iyileştirir, bağımlılık aşağılar, gücendirir. Özgürlük üzerine tartışmaya gerek yoktur. Özgürlük varsa, her türlü tartışma gereksizdir.

• Vedalaşma anında elini sıkarsın; bu el sıkışmada tüm anlayış, güzellik ve içebakış vardır. Vedalaşma da bir aşktır. Bu olgunluğa çok azımız ulaştık. Sen şimdi şanslısın. Yaşam sana daha çok ayrılıklar armağan edecektir; bu durum normal ve doğaldır. Olgunluk sizlere ters gelir. Buna her an hazır ol; o zaman bundan -çoğu kişiye bu durum paradoks olarak görünür- sağlık ve mutluluk da ortaya çıkabilir; çünkü gerçekte sen, hiçbir şey kaybetmedin. Sen yaşamın akışına girmeyi başardın. Birbirimizi sever ve birbirimizden ayrılırız. Vedalaşmada olduğu gibi, yakınlaşmanın da zevkini çıkar.

Hiçbir Şey Sonsuza Kadar Sürmez

Son mektubumdan bu yana birkaç gün geçti. Umarım daha iyisin. Şimdi ayrılık sürecini yaşamaman olumludur. Bu nedenle bugüne Hermann Hesse'in melankolik tatlı, hüznü ve aydınlık dolu bir şiiriyle başlamak istiyorum.

*Şarkılar yaşamın düşlerinden,
Yapraklar rüzgârla ağaçlardan
Şuraya, buraya oynatarak
Uçup gitti;
Önce tatlı melodiler, şarkılar
Söylerken
Her şey sona erdi.
Şarkılar da geçicidir,
Hiçbir şey sonsuza kadar sürmez,
Rüzgâr her şeyi alıp götürür:
Çiçekler ve kelebekler,
Sonsuz gibi görünen nesneler
Hepsi sembolik, her şey geçicidir, her şey biter...*

Bugün sonbahar peyzajında dolaştım. Güneş parlak ve çok açıktı, alçakta duruyor ve uzun koyu gölgeler oluşturunuyordu. Bu sonbahar günlerinde gezip dolaşmak yorulmaya değer. Bizi çepeçevre saran doğa o kadar enfes ki eğer düşüncemiz özellikle plan, fikir ve stratejilerden bizi uzak tutabilseydi bunu her gün fark eder ve zevkine varabilirdik.

Rüzgâr ağaçlardan yaprakları alıp götürdü; yapraklar dönerek orman toprağına doğru indi. Doğallığı ve tüm hafifliği ile taşlara, derenin parlayan suyuna ve yosun tutmuş taş kanapeye yayıldı. Yaşam düşünedeki senin şarkıların da yapraklara benziyor. Eğer zamanı gelmişse bu şarkılar da çözülür ve oynaşarak şuraya buraya doğru uçup gider.

Yaşam düşünedeki şarkıları bana da anlatmıştın. Çevremizde her şey değişirken, seve seve birlikte söylediğimiz bu şarkılar tatlı melodilerdir. Bu melodiler tutunur ve onları tekrar söyleriz. Fakat bu şarkılar da geçicidir. Buluş çağındaki şarkılar yetişkinlik çağına kıyasla daha farklıdır. Melodiler değişir: Bir kez hafif ve olanca duyarlılıkla; daha sonra anlattımlı ve yoğun, tüm canlılık ve iyimserlikte. Gerçeklerle karşılaşır veya onlardan yüz çeviririz. Kolayca aşık olduğumuz günler gibi, geride kararsızlık ve istikrarsızlık bırakan günler de vardır.

Çocukluk şarkıları ne kadar güzeldir; tümüyle duyarlı ve kendinden geçercesine. Tüm şarkılar ölümlüdür. Bunu bilirsin. Hiçbir şey sonsuza kadar sürmez. Ömür ağacı gelişme sürecine tutunmaz, zamanı gelince limandan ayrılır. Her şeyin kendine özgü süresi vardır. Tomurcuk kendi sürecine gereksinim duyar; sen hemen açılacak sanırken mart ayının ilk günlerinde o hiç kılmıdamaz görünür. Ve bir sabah, Mayıs ayının ilk tazeliğinde yapraklar oradadır. Ekim'de rüzgârların alıp onları uzaklara götürebileceğı ve onların değişebileceğı bize düşünölemeyecek kadar uzak görünür.

Yazın seni mutlu eden çiçekler ve kelebekler; hayranlıkla seyredilen o ebedi varlıklar da, geliş ve gidiş için sadece birer semboldür. Her rastlantının kendine özgü süreci vardır. İlk bakışın, ilk sözcüklerin, ilk dokunuşun, yakınlaşmada oluşan tüm sonsuzluk duygularına ait süreçle, mesafeli olma süreci; bunların hepsi gene birer soru işaretidir. Görünüşte kalıcı

nesneler: Bunların tümü; saniyelerden dakikalara veya saatlerden saniyelere dönüşen psikolojik süreç içerisinde ölçülen, sadece bir andır. Her yaşantı geçicidir. Karşılama da zaten bir vedalaşma vardır, fakat her vedalaşma da bir karşılama içerir. Doğa nasıl sürekli olarak kendi ritmik değişiminde ise, sen de bu bütünün, doğanın bir parçası olarak öylesin.

Sonbaharda rüzgârın alıp götürdüğünü, tekrar uzaklara götürülmek üzere ilkbahar bir araya getirir. Gelmek ve gitmek, senden bir parçadır. Gelişte bir bütün ve saf, gidişte de doğal ol. Ruh ve beden birlikte akar, fakat zekâ ile düşünce buna karşı koymak ister. Düşünce, ısrar edilmeyecek şeyde ısrar eder. Duygular tutulamaz, onlara engel olunamaz. Hayatın düşlelerinden şarkıları alıp götürün rüzgâr gelecektir ve bu şarkılar da o vakit oynaşarak şuraya buraya uçup gidecektir. Görünüşte sonsuz olan duygular geçicidir ve bu nedenle suçluluk duygularına gerek yoktur. Sen de öleceksin ve seninle birlikte fikirler, planlar, duygular ve de düşünceler... Tüm şarkılar geçicidir, hiçbir şey sonsuzakadar sürmez.

Tomurcuktan bir yaprak oluşur. Sadece kulak kabartarak dinleyebilir ve seyredebiliriz. Sonbaharda çözülme olunca yaprağı dalındaymış gibi düşünemezsin. Duyguların dünyasında düşünce hiçbir şey isteyemez ve inşa edemez. Bu nedenle düşünce müdahale etmemelidir; çünkü oluşması zorunlu olan şey zaten önüne geçilemeyecek bir şekilde oluşmaktadır. Sabit duygular yoktur. Düşünce istekte bulunmayı, elde etmeyi ve vaktinde planlamayı arzu edebilir. Düşüncenin isteği ile, doğa tarafından oluşturulan şey arasındaki fark çok küçüktür. Güneş alçalır, gölgeler oluşur ve ekim rüzgârları eser esmez yaprak ağaçtan ayrılır. Yaprığın uçuşunu seyret; bu uçuştaki güzellik eşsizdir ve tekrar edilemez.

Geliş ve gidiş, yakınlaşma ve uzaklaşmadan oluşan bu salınım devam eder. Birlikte salınım yapmak üzere, neden

düşünce kolayca buna karşı koyuyor? Duyguları akışına bırak ve onların gelişmesinden zevk al. Süreksiz oluşları ile duyguların kendilerine özgü bir güzelliğı vardır. Bu sadece bir gerçektir; iyi değil, fakat kötü de değil. Ne sen ne de ben bu dünyayı yarattık. Tüm duygularımızla sadece bu oluşuma katılırız. Bundan uzak durmalı, bunu kabul etmemeli miyiz? Ortak duygularla sadece özen göstererek buna katılabiliriz ve işte bu aşktır, sevgidir.

Mayıstaki Ay Yasaları, Aralıkta Hükümsüzdür

Bugün Hintli yazar Tagore'nin birkaç cümlesi ile mektubuma başlıyorum. Lütfen bu cümleleri özenle oku ve bu arada duygularını incele...

«Kalbini bana armağan edersen, bundan beni asla sorumlu tutamazsın. Şarkılarla şimdi sana söz veririm, konuşurken sessiz kalıp sözümü tutmam gerektiğini hatırladığımı an, beni bağışlamalısın. Çünkü Mayıs taki ay yasaları Aralıkta hükümsüzdür. Kalbini bana armağan edersen, artık anılara sıkıca sarılma. Gözlerin aşk şarkıları söyler ve sesinde kahkahalarla şakırsa, o zaman yeminlerim efsaneleşecek ve sözcükler esirgenmeden kıyaslanabilecektir. Bu yeminlere sonsuza kadar inanacak ve sonra onları ebediyen unutacaksın.»

Şimdi bu sözcükleri, cümleleri ve içeriğini kendi ifademle yorumlamaya; daha doğrusu genişletmeye çalışacağım. Olağanüstü bir sadelikle Tagore şöyle diyor:

«Kalbini bana armağan edersen, bundan beni asla sorumlu tutamazsın.» Bana aşık olursan bundan ben sorumlu değilim. Kokusu ile beni büyüleyen gül bundan sorumlu mu? Yakın oluşumuzdan dolayı kalbimiz atmaya başlayınca buncan hemen başkasını sorumlu tutmaya çalışırız. Yaşam zevkindeki mucize ile çekiciliğin oluşması, uyanık ve nazik olmam gerektiği yeterli değil mi?

Fakat Tagore daha da ileri giderek, yakınlaşmadaki sözcükleri şarkılara benzetiyor, bu sözcüklerin şarkılar olduğunu ifade ediyor. Son mektubumda her şeyin kendine özgü

bir süreci olduğunu yazmıştım. Hatta Tagore bunu «yasa» olarak tanımlıyor. Mayıstaki ay şarkıları ve sözcükleri, Aralıkta hükümsüzdür. Yasadan söz etmiyorum. Sadece şunu söylüyorum: Bu psikolojik bir gerçektir. Bu nedenle her aşık olma halinde böyle keder ve tatlılık, açıklık ve belirsizlik vardır. Tutkunluk, aynı zamanda melankoli yaratır ve kalp atışlarına neden olur. Her ne kadar zekâ bunun gerçek olduğunu kabul etmese de biz bunu manevi olarak derinden hissederiz: Bu şarkıyı söylememe izin ver; bu sihirden, bu cazibeden öleyim, fakat beni sorumlu tutma.

Sorumluluk, anılara sıkıca sarılmak; her şeyin kendine özgü zamanı olduğunu kabullenmemek demektir. Ancak böyle de olsa bu durum tümüyle doğaldır. Mayıstaki ay yasaları Aralıkta hükümsüzdür. Senin halin budur. Telefonlar, mektuplar ve konuşma arzularınla sevgilinin de sorumluluk alması için şimdi girişimlerde bulunuyorsun. Şöyle ifade edeyim: Senden ayrıldıktan sonra onu sorumlu tutmak için şimdi çaba harcıyorsun.

Sadece bu cümle ile Tagore'nin neyi formüle ettiğini daha önce sık sık sana açıklamaya çalışmıştım: «Artık anılara sıkıca sarılma.» Düşüncenin boyutu geçmişe sarılır. O kadar güzeldi, bu ve şu öyle mutluluk vericiydi. Ve düşünce, arzu, istek üretir: Tekrarlamak, tekrar öyle güzel olmalı. Fakat sana şunu ifade etmiştim: Hiçbir şey sıkıca tutulamaz ve hiçbir şey tekrar edilemez; çünkü her şey değişmektedir. Sen de tıpkı O'nun gibi değişiyorsun, ırmak akmaya devam eder.

Aşk sorumlu tutmaz; çünkü o özgürdür. Aşk özgürlükle oluşur ve bu nedenle nerede ve ne zaman isterse sona erer. Tagore ileri, daha ileri gider. Çağlayan sözcüklerin tümüyle kahkahaya dönüştüğü ve aşkın gözlerden fışkırdığı anda «yeminlerimin efsaneleşebileceğini» ve sözcüklerin esirgenmeden kıyaslanabileceğini Tagore bilmektedir. Böyle

olmalıdır, yoksa bundan vazgeçmek mi isterdin? Mayıs'ta ay ışığında kalbini bir anda sana armağan etmemeli mi? Yüzünü okşamamalı, gözleri gülmemeli ve tümüyle sevgi dolu bu yakınlığa sevinmemeli mi? Senin ve onun sorumluluğunu taşımaman sonunda, bunların tümü ortaya çıkmasın, oluşmasın mı? Mayıs'ta ay ışığında, bu saatte düşünce, duygulara gem mi vuruyor? Böyle olunca saatler kısalıyor mu? Buna rağmen bu durum doğal olarak, daha sonra bu nadir anları tekrarlama arzusu ile sonuçlanıyor mu? Bu suretle düşüncenin yardımı ile arzu ve ihtiras daha güçlü bir şekilde ortaya çıkıyor mu?

Bu anlarda eğer kalbini sana armağan etmişse, bundan dolayı onu asla sorumlu tutamazsın. Nefes alırsak, gelişebilmesi için aşkın özgürlüğe ihtiyacı vardır. Sevgi dolu saatler, sorumluluk saatleri değildir. Şair Albert Ehrenstein şöyle der: «Deniz üstünde süt mülayimi / yumuşak, hoş bir ışığı/ ay aşıklara serpiştirir.» Sosyal araştırmacı ve moralistlere göre şairler bunu daha iyi bilir; çünkü Tagore'nin şu cümlesi onların hoşuna gitmez: «Mayıs'taki ay yasaları Aralık'ta hükümsüzdür». Düşüncenin yarattığı düşünce yasaları, ruhsal alanda hükümsüzdür. Orada; düşüncenin hiçbir şekilde etkili olmadığı çok daha büyük ve kapsamlı yasalar geçerlidir ve böyle olması da iyidir; aksi takdirde, aşık olma sürecinde oluşan büyü bozulur, tutkunluk ortadan kalkar ve aşık olmak olanaksız hale gelirdi. Aşık olmak hakkında Albert Ehrenstein şöyle der: «O'nun günü bol çiçeklidir, akşamı sakın, yıldızlarla dopdolu gecesi dingindir». Bütününü farkına varmamız için bu lirik şiire gereksinim duyarız. Düşünce; kendi fikirleri ile böler, analiz eder ve ayırır. Bu şiir; gerçeğe, bütünlüğe daha yakındır. Hiç düşünmeden ve tedbirli davranmadan özgürlük içerisinde oluşan bu yakınlaşmadan duyulan haz, bütünlüğe dahildir. Akarak oluşan şeyi tutmalı mıyım? Buna sıkıca sarılmalı ve seni de buna bağlı mı tutmalıyım? Sadece özgürlük

çarpabilen kalbini sıkıca tutmalı mıyım? Bu nedenle sakınmak ve ne hissettiğimi şimdi söylememeli miyim?

Tagore, «yeminlerden» söz ediyor ve kendi bilge kişiliği içinde bize şöyle öğüt veriyor: «yeminlerime sonsuza kadar inanabilir ve sonra onları ebediyen unutabilirsin.» Bu muhteşem cümledeki güzelliği hisset. Şimdi bu cümleyi biraz yontarak değiştiriyorum: Sana şimdi ne söylersem sonsuza kadar buna inanmalı ve sonra ebediyen unutmalsın. Tagore'den başka hiçbir yerde ve hiçbir zaman aşktaki sorunun, kendi psikolojik konumu içinde bir tek cümlede böyle belirgin ve isabetli (şaşırtıcı!) bir şekilde tanımlandığını görmedim. O şunu açıklıyor: Seni sevmeme izin ver, kalbim senin için çarpsın; şimdi, bu anda, bırak gözlerim şarkılar söylesin, sevinç kahkahalarının sesimde çağlamasına izin ver. Bu an her şeyi kapsar, artık beklenecek bir şey yoktur.

Bu durum, kendinden geçişin psikolojik bir sürecidir. Bu, en büyük mutluluk saniyesidir; eğer onu anlayıp teşekkürle kabul etmezsek aynı zamanda da en büyük mutsuzluk kaynağıdır. Seçme şansın yoktur; bol çiçekli gün, deniz üstünde süt mülâyiminde hoş bir ışık ve yıldızlarla dopdolu bir gece uğruna olunca şükran ve minnet hisleriyle sadece kabul edebilir veya acı içinde bitip tükenerek hasta düşebilirsiniz.

Sözcükleri Kıyaslamak

Telefonda söylediğin kadarıyla, dün yazdığım şeyler hoşuna gitmedi. Eğer Tagore'ye güvenilseydi, o zaman artık hiçbir şeye güvenilmezdi; ondan sonra artık duygularınıza inanılabiliyor ve böylece bu koşullar altında sorumluluk olmayabilir ve herkes izole edilmiş, yalnız ve tek başına kalırdı, demek istemiştin. Aşk duyguları ile ilgili kaygılarını ve sorularını bugün yanıtlamaya çalışacağım.

Neye güvenilebilir? Kesin olarak güvenilebilen bir garanti var mıdır? Aşk, sadık ve vefalı olmayı mı garanti ediyor? Bunlar, seni sıkboğaz eden ve canından bezdiren sorulardır. Bu sorular, hâlâ devam eden aşk acısı yüzünden içinde bulunduğun ruhsal durumda seni rahatsız etmektedir. Bu sorularla uzlaşmak çok önemlidir. Basit yanıtlar vermek yerine şimdi birkaç dolaylı açıklama yapacağım. Eğer açıkça yanıtlarsam, o zaman yanıtlarım otoriter bir etki yapar. Yanıtı kabul edersen veya reddedersen. Bu çok kolay olur; fakat seni ileriye götürmez. Başkasının derdini paylaşarak bunu bizzat kendinde hissetmen amacı ile seni kışkırtmak, tahrik etmek istiyorum. Kendinden başla. Yaşamında şimdiye kadar aşk duyguları ile dolu hangi deneyimlerden geçtin? Arzularına rağmen senden ayrılan sevgilinden yola çıkarsan o zaman sorumluluk, yükümlülük, garanti, güvenilirlik ve dürüstlüğü itibar etmekte direnirsin. Kaybolan dürüstlikle, güvenilirliği suçlamak ve yakınmak istersin. Fakat sadece kendinden yana, sana ait olan duygularından hareket edersen gerçekten bunu anlayabilirsin. Psişi'ye ait her tanının odak noktası sensin. Asıl kendi dene-

yiminden faydalanmak yoluyla başkasının ruhunda ne olup bittiğinin tadına varabilirsin. Şu halde denemediğin ve bizzat yaşamadığın bir şeyi, düşüncende oluşan tasarımı yani beklediğin şeyi onun ruhuna aktarmaya çalışma.

Tagore'nin sözleriyle sende oluşan bir şey hakkında senin dikkatini çekmek istemiştım. Tagore kendinden değil; senden, sevgilinden ve hepimizden söz ediyor. Şöyle uyarıyor: «Kalbini bana armağan edersen, bundan dolayı beni asla sorumlu tutamazsın.» O, seni kastediyor. Bu süreçte, derinden gelen duygularını incele. Kalbini armağan edersen bundan sorumlu olmak ister misin? Bu bir armağandır. Armağan vermekle sorumlu olmak ister misin? Kalbini ona armağan edersen, onun da anılara sıkıca sarılmasını ister misin? Ancak yalnız olursan kalbini ona verebilirsin. Yalnızsın ve yalnız kalırsın. Bu durum benim, senin, onun ve hepimiz için geçerlidir ve değiştirilemeyen bir gerçektir. Biz bireyiz ve birey olarak kalırız. İzole edilmek ve yalnızlık duygusu can sıkıcı olabilir. Fakat yalnız kalmak çok mutluluk verici de olabilir. Buna karşın yalnızlık; bu sözcük, arzulanan dokunuşun kaybolduğu bir durumu ifade etmektedir, ayrılık nedeni ile acı çekmek demektir. Yalnız kalmak ise, kendi kendine yeterli olma yolunda bir gelişme sayılabilir.

Garantiden söz etmiştım. Yalnız olduğun şüphe götürmez. Ancak başka biri ile senin bir aşk ilişkisine girebilmen ve bu dokunuşun karşılık göreceği şüphelidir. Fani, geçici olana güvenilmez. Ölümlülükle inanç arasında işbirliği yoktur. Fikse edilemediği halde neden ölümlü olana sevinmen gerekiyor? Yanından uçup giden kelebek, çayırdaki hareketsiz oturduğın bir sırada ayakkabına bile çok zor konar ve vücudunun en hafif bir hareketinde kanatlanıp uçar; bu nedenle bize daha az mutluluk verir. Her şey dağılıp gider ve sen yalnız kalırsın. Hermann Hesse'nin yazdığı gibi: «Çiçekler ve kelebekler/ Gelip, geçici nesneler/ Fani birer semboldür.» Bundan dolayı

mutluluk azalmaz. Tam aksine: Bu gelip geçici oluş, istikrarsızlık ve özgürlükten birebir mutluluk elde edilir. Açıkça görüleceği gibi ruhumuzun mutlu ve huzurlu olabilmesi için dengesizlik ve ikna olamayış olması gerekiyor.

Ruh kusursuz ve gerçek bir şekilde yapılanmıştır. Yaşamdaki bilgelik, gönül evine sağlam ve sağlıklı bir şekilde yapılanmıştır. Orada, gönül evinde olması bir disiplindir; çünkü orada biz bir disiplin içinde mutlu oluruz ve aklın kavrama olasılığı olmayan şeyi, ruh olanaklı hale getirir. Bu noktadan hareketle, alışkanlıklara, kurallara değil, yaşama ve varolmana güven. Bellek (akıl), bu alışkanlık ve kuralları yaşamdaki nesnelerin üstünden fırlatıp atar. Akıl kendi canlılığının örneğine damgasını vurmak ister. Aklın bu girişimi her zaman başarısızlığa uğramaya mahkumdur. Bunu kavrayabiliyor musun?

Hiçbir zaman böyle kalmayıp geçip giden ve tekrar gelen bu özgürlük ve belirsizlik içinde -aklın ve onun isteğini aşarak bunların her ikisinin üstünde senin hiçbir etkin yoktur. Aşk biraz gelip geçicidir, çünkü o yaşayan bir rastlantıdır. Gelip geçici oluş, rastlantıyı asla değerinden düşürmez. Rastlantıya güvenilir. Aşk her zaman tutarsızdır. Onda hiçbir sorumluluk yoktur; çünkü güvenilirlik yoktur; çünkü yaşadığı sürece her şey akıcı bir gelişim içindedir ve bu daha şimdiden mutlulukta oluşan bir güzelliştir. Sen yalnız kalırsın. Bu da mutluluktur. Bu nedenle sıkıca tutunma. Gelip geçici şeye sıkıca sarılmak onu tahrip etmek anlamına gelir. Aklımızın, isteği ve çabası gereği çok yıkıcıyız. Sen bunu bilirsin. Sana yeni bir şey anlatmıyorum. Sen bunların hepsini yaşadın. Gözlerinle aşk ve kahkahalar verdin ve bundan sorumlu olmadın. O kadar özgür ve mutluydun ki onu da şimdi özgürlüğe ve mutluluğa salıver. Aslında o sana ebediyen inanacak ve sonra sözlerini sonsuza dek unutabilecektir.

Nesneler Seni Seyreder

Senin duygularına başka sözcüklerle geri dönmeden önce; iki mektubumdan sonra, bugün sana biraz kendimden söylemek istiyorum.

Birkaç hafta önce Bergischen Land'da yaptığım bir gezintiyi hatırlıyorum. Yol kenarında yan tarafta bir taşın üzerine oturdum ve manzarayı seyrettim. Önümde çok az bir yokuşla inen bir çimenlik, yapraklı ağaçlarla çevrili küçük bir vadiye doğru uzanıyordu. Arkasında ırmağın aktığı bir vadi ve onun arkasında da dağlık, ormanlık tepe ufka kadar yükseliyordu. Gökyüzü ufuktaki çizginin ardında mavi, belirgin bir zıtlık oluşturuyordu. İki jet uçağından çıkan beyaz, yoğun şeritler hâlâ gökyüzünde görülebiliyordu. Bu beyaz ve yoğun şeritler yavaş yavaş genişledi ve diğer bulutlara karıştı. Oraya ait olmasalar da bu beyaz şeritleri bulutlar iyi karşıladı. Yüzyıllar boyunca nasılsa şimdi de bu manzara önünde öylece duruyordu. Sis, Irmak yatağından çıkmış, güneş alçakta duruyordu. Bu nedenle ışığı, ağaçlarda ve yol kenarında duran çit kazıklarında uzun, puslu gölgeler oluşturuyordu.

Bu manzarayı derinliğine görmek ve farkına varıp anlayarak kendine özgü düşünceleri geride bırakmak insanı dinlendiriyor. Dikkatlice bakar ve can kulağı ile dinlersen sözcükler önemini yitirir ve gördüğün manzara karşısında anlamlarını kaybeder. Düşünceler çözülerek ayrışır ve dikkatlice bakarak şimdi ne olup bittiğini kavramaya başlarsın. Bu sırada ister bir şey düşün, ister hiçbir şey düşünme -buna bağımlı değildir- bu an şimdiki andır. Hatta onun karşısında dinginlik içinde ayakta durur veya oturursun. Gözlerin bunu fark eder, görür; cildin sonbahar kokusunu getiren ve bu kokuyu tekrar alıp götüren rüzgârı hissedersin.

Bu büyük kapının aralanışında bütün benliğine bu dünyadasın ve bu bütünlük içerisinde nasıl bir parça olduğunu hissedersin. Duyarlılığındaki bu aralanma sayesinde bana kendini açıkça gösteren şey karşısında hiçbir şey düşünmezsin. Düşünce ve sorunlar çevresinde, düşüncenin dönüp durması sonaerer; deyim yerindeyse düşünce otomatik olarak geri adım atar, geriler. Duygusal yaşantılar sayesinde ruhunda, düşüncenin sana veremediği bir mutluluk oluşur.

Düşünceler, sonbahar güzelliğinden herhangi bir mutluluk hissi yaratamaz veya onu hayal bile edemez. Rasyonel olarak bir sorunu çözmeye başlasan belki çözümde tatmin olabilirsin. Fakat bu tür bir hoşnutlukla mutluluk duygusu kıyaslanamaz. Düşüncenin dünyası sende bir hoşnutluk uyandırır; bu hissin kendine özgü bir anlamı vardır. Fakat ruhsal alem, tüm duyguların ötesinde oluşan bu dokunuş; şimdi olduğu gibi dünyaya bu sokuluş, açık olduğun sürece sana sadece hoşnutluk değil; aksine bundan daha fazlasını verir. Bir sonuç anlamında, ruh asla nokta koymaz; aksine senin dışında ve de senden bağımsız olarak yüzyıllardan beri oluşan bir şeydeseni de içerisine alır.

Nesnelerde ışık kısılr ve değişir; çünkü güneş gökyüzünde daha alçaktan batır, daha doğrusu dünya döner. Hiçbir şey şimdiki gibi kalmaz. Gölgelele daha uzun, rüzgâr teninde daha serindir ve kuşlar yanından uçuşur. Bir böcek ot sapından yukarı tırmanır ve orada kalır. Sen hareket eden bulutların ardından bakarken ve sadece kısa bir an, bir göz kırpışıyla onu unuttuğun sırada o artık orada değildir.

Bu dünya ne kadar güzeldir, ne kadar hoştur. Yaşadığın şeyden söz ediyorum. Bunu konuşmalarımızdan biliyorsun. Doğayı ne kadar çok sevdiğini bana anlatmıştın. Bu sevgide kendini unutma ve kendinden geçiş vardır. Tümöyle göz

kulak, tümüyle dokunuş olursa, sadece kendimizi düşünmeyiz, bu kendinden geçişte düşünce geri adım atar, geriler.

Bize duygu ve anlayış veren yaşantılar, şimdiki zamanda oluşur. Analiz ve değerlendirme, anılarda daha sonradan ortaya çıkar. Şimdi zamanın dolaysız ve kesin oluşunda canlılık vardır, değerlendirmede değil! Birçok insanın sorunu, yaşantılarındaki eksikliktir. Bu yaşantılar, duyumsal kesinliği öğretir. Daha basit sözcüklerle: Çok fazla düşünür ve duyarlılığı pek az yaşarız.

Doğanın ortasında durur ve manzarayı seyredersek düşünceler genellikle gözümüzün açılmasını ve uyanık olmamızı engeller. Böylece biz kendimizi engeller ve var olan tüm sorunlarımızın ortadan kalkmasını güçleştiririz. Düşüncemiz, duyarlı oluşumuzu engellediği sürece, bilinçli bir şekilde yaşayamayız.

Aşk, ancak bir bütün olarak orada olursan gelişebilir. Uyanık ve bilinçli olmak anlamında değildir. Konsantre olurken, "bir nesneye" konsantre olma hususunda sık sık güçlük çekilse de, nesneler tüm varlıkları ile oradadır.

Farkına varsan veya algılamasan da doğa oradadır. Sen onu seyretmesen de doğa seni seyrediyor. Dolayısıyla şöyle diyorum: Bırak, yaşam seni seyretsin. Her yönüyle seni incele. Başarı ve konsantrasyon isteklerini serbest bırak, salıver. Çevrende her şey hareket halindedir; sen de öylesin. Bu sevgideki salınımdır; sevilirsin ve aşık olursun. Bu durum, hiçbir sanat eserinin veremediği, hatta yaşatamadığı, ancak sende oluşan canlılığa ait bir güzelliştir. Anlamalı, yani konsantre olmadan yaşa. Bu husus, ruhsal denetim ve içe bakışta oldukça duygulu bir güzelliştir.

Doğa seni seyrediyor, sen geçmişe dönüp bakıyorsun. Bu durum; içerisinde denendiğimiz, tartıldığımız bir aşk ilişkisidir. Yaşamak ve bunun farkına varmamak iyi olmazdı. Bu

bir başarı değildir, bundan bir çıkar sağlamak için hiçbir umut vermez, maddi servetini çoğaltmaz, fakat sana enerji ve yaşam sevinci verir.

Bu vadide veya başka bir vadide otur, okşayış bütünlüğü içinde geriye dönersin. Sevilirsin ve diğer şeyler bundan daha az şey verdiği halde, bu sevgi sana güç verir. Bu armağan, değiş-tokuş etme anlamında kötüye kullanılmaz, gizli bir amaç ve kasıt olmadan oluşur, özgürdür ve temelde bir çıkar ilişkisi yoktur. Güzelliğin sırrı, kasıtsızlıkta yatar.

Nesneler Kendi Dillerini Konuşur

Bugün sözlerime Renè Maria Rilke'nin bir şiiri ile başlamak istiyorum.

*İnsanların sözlerinden çok endişe duyuyorum.
Her şeyi çok açık söylüyorlar:
Bu köpektir ve şu evdir,
Ve başlangıç buradadır ve bitiş orada*

*Kavramları, alaylı oyunları da beni endişelendiriyor
Ne olduğunu, ne olacağını, her şeyi biliyorlar;
Hiçbir dağ artık onlar için harika değil;
Bahçeleri, çiftlikleri Tanrı'ya daha yakın.*

*Her zaman uyarmak ve engellemek isterim: Uzak durun.
Nesneler şarkı söyler, onları severek dinlerim.
Onlara dokunursunuz: Onlar sessiz ve hareketsizdir.
Hepiniz onları katleder, nesneleri öldürürsünüz.*

İnsanlar her şeyi çok açık, dolaysız ve kestirmeden konuşur. Birçoğu için; düşündüğünü hiç çekinmeden salt bir kesinlikle yüzüne karşı söylemek, gururunu, benlik duygusunu göstermek demektir. Fakat bu sıradan sözleri ile neye zarar verdiklerini hiç düşünmezler. Sözcükler kalbe isabet eden ok olabilir; onlar bir rastlantıyı, bir karşılaşmayı aydınlatan meş-

le olabilir; onlar ruhsal sıkıntıları, hatta ruhsal rahatsızlıkları çözüme kavuşturan enerjiyi açığa çıkarabilir.

Eğer Rilke endişeden söz ediyorsa, bununla rasyonalitenin kullandığı aracı kasetmektedir. Bu araç, «ne olduğunu ve ne olacağını, başlangıç buradadır ve bitiş orada» sözleri ile her şeyi bildiğini iddia eder. Bu iddialı kesinlikte her şey açık ve gerçektir. Rilke, «hiçbir dağ artık onlar için harika değildir» diyor. Bunu söylerken, son mektubumda konu ettiğim doğadaki yaşantı ile bir ilişki kuruyorum. Olanca dinginlik ile seyrederken dilin tutulur. Bu durum sözcüklerle ifade edilemez. Bundan söz etmek; yaşanan şeyi, sadece sözcükler arasında ortaya çıkarmaya yönelik bir denemedir. Sözcükler ancak bir şeyi ima edebilir; onlar sadece olup bitene aracı olabilir, somut olayın asla kendisi değildir.

Duygularını uyandıran oluşumlar gibi, duyguların da kendine ait bir dünyası vardır. Sözcükler olmadan ne olup bitiyorsa, bu somut bir gerçekliktir. Sözcüklerin olmadığı bir dünyada yaşarsın. Nesnelerin dilinde sözcük yoktur. Sona erişinde olduğu gibi aşkta da biraz söz yoktur. Sözcüklerin olmadığı ruhsal alanda bir şey oluşur ve daha sonra dil bunu ifade eder: «Başlangıç buradadır ve bitiş orada.»

Bunun ardından dilin her şeyi bilerek ifade edebileceği sanılır: «Ne olacağı ve ne olduğu.» Bu sözcüklerle her şeyin açık ve belli olduğu görünür. Sözcükler görünürdeki açıklığa aracı olur. Bu nedenle şair, insanların sözünden endişe ve korku duyuyor. O uyarmak ve engellemek istiyor: Sözcüklerden ve alaylı rasyonel oyunlarımızdan uzak durun. İddialı söylenen sözcük; inanış gücü ile enerjiden canlı olan biraz zarar görür. O'nun yakınına sokulur, ona dokunursun. Dolaşısıyla canlı hareketsiz olur, sessizleşir. Konuşma şekline sokmak, canlıyı sessiz ve hareketsiz hale getirir; yaşayan, canlı olan tüm duygular ölür.

Bu nedenle tekrar tekrar şunu söylüyorum: Duyguların hakkında o kadar çok konuşma. Duyguların için eğer bir sözcük bulursan bu (sadece) bir sözcüktür. Aşk sözcüğü aşkın kendisi değildir. Ayrılık sözcüğü, ayrılığın özü değildir. Kendini ve birlikte olduğun insanlarla olan ilişkini sözcüklerle anlatamazsın. Bu nedenle daha başka konuşmalar yapmamanı sana tavsiye etmiştim; çünkü konuşma, sözcüklerle yapılan bir oyundur. Bir ayrılık sürecinde, sözcükler, bizi sadece daha fazla birbirimizden uzaklaştırır.

Sözcükler şüphesiz sadece ayırıcı olarak etki etmez, yakınlılaştırıcı olarak da etkiyebilir. Bu farkı tanımak çok zor görünüyor. Rilke, sözcüklardan «uzak durun» der. Sözcüklerle buraya gel, bu da doğrudur. Sözcüğün bir kez nesneleri öldürebilmesi ve bir kez de nesnelere hayat vermesi nereden ileri geliyor? Neden sözcük bir kez teori ve başka bir kez neden hayat veren bir güçtür? Neden bir taraftan nesneleri sessiz ve hareketsiz hale getiriyor ve neden diğer taraftan aşka fırsat tanıyor? Sözcüklerle aşkı derinleştirebilir, fakat ayrılığı da ortaya çıkarabilirsin.

Sözcükleri doğru bir şekilde kullanamayız; çünkü duyarlılık ile rasyonalite arasında sağlıklı bir ilişki kuramayız. Biz bir bütünlük içerisinde değiliz. Rasyonal düşünen bir insan sözcüklerle canlıyı öldürür. Rilke bundan söz ediyor. Ruhsal olarak duyarlı bir insan, oluşan bir şeye yanlış sözcüklerle dokunmaz; çünkü «nesneler şarkı söyler» ve Rilke «severek» onları dinler. Rasyonaliteden gelen sözcüklerle o bu şarkıya nasıl müdahale edebilir? Rilke, duyarlılığa müdahale eden, nesnel etiket sözcükten, rasyonaliteden bahsediyor. Bu rasyonalite duyarlılığı öldürür. Seviyorsan elbette şunu söyleyebilirsin: Seni seviyorum. Doğru sözcükler kalpten, duyarlılıktan dışarı akar. Aslında sen sadece hissettiğini yorumlar, analiz etmeden konuşursun. Dil, hissettiğini ve yaşadığın şeyi anlatmada aracı olabilir. Sözcüklerle anlatım bizi nesnelerden

uzaklaştırır. Kesin olan şudur: Gerçek olan nesnedir, sözcükler değil; onlar eşlik eder. O zaman nesneler engellenmeden şarkılar söyleyebilir ve sen onlara dokunmazsın.

Fakat sen sözcüklerle analiz etmeye başladığın an, nesneleri sözcüklerin içerisine sokmaya çalışırsın; o vakit nesneler bu sözcüklerle hareketsiz hale gelir ve sessizleşir. Nesneler sözcüklerin örtüsü altında asılı kalır ve burada tıkanarak ölür.

Sözcüklerin dünyasında sözcük onurları ile uzman göründükleri sürece, Rilke, insanların sözlerinden endişe duyuyor, korkuyor. Onlar nesneleri rasyonel bir dünyaya, sözcüklerin içerisine sokmaya çalışır. Fakat nesneler oraya ait değildir. Hayatta kalmak için gerekli oksijen eksilir ve nesneler ölür. Geçip giden duygular hakkında haftalarca konuşabilirsin. Aşkı anlatır, yüreğini açabilirsin. Eğer aşk hareketsizse, sessizse, sözcüklerle onu tekrar yaşama döndüremezsin, canlandıramazsın. Gerçi nesnelere dokunursun; fakat onlar daha da sessizleşir ve hareketsiz hale geçer.

Duyguları boyutlarına bırak. Nesneler şarkı söyler, onlar sözcük üretmez. Bırak, her nesne kendi şarkısını söylesin. Açıkça anlatmana gerek yoktur. Sözcüklerin öbür dünyasında, nesneler kendi dillerini konuşur. Onlara dokunma, onları sessiz hale getirme.

Bu mektup da sözcüklerden ibarettir. Sözcükler düzeyinde sana sesleniyorum; fakat bunu söylerken sözcüklerin olmadığı bir boyuta dikkatini çekmek isterim. Sözcüklerin sadece bir mesaj niteliğindedir; sözcüklerde geçen sözcüklerin ciddiye alınması ile düzeylerini terk etmelerinden yana değilim. Gereğinde sözcüklere yer yoktur; aksine Rilke'nin dediğine göre: Uzak durun/ Nesneler şarkı söyler, onları severek dinlerim. Neden söz ettiğini Rilke biliyor. O bir ömür boyu sözcüklerle uğraştı, didindi durdu. Bir sözcük ustası böyle bir şey söylerse, o zaman bu konu hakkında bir kez daha iyice düşünmek gerekir.

Hiçbir Şeye Boşverme

Şimdiye kadar yazdığım mektuplarda, kaybedilene ait olarak oluşan acının, sadece aşka değil sende, aksine ruh ve zekânda ortaya çıkan çok daha başka olaylara da bağlı olduğunu anlatmaya çalıştım. Bir ilişki doğdu; karı-koca birlikteliği, bir eşlik. Fakat aşktaki ilişkiye kıyasla aşk biraz ögeseldir. Aşkla karşılaştıkça her şey açık, özgür ve sadedir. İlişki ile birlikte, boşveriş başlar. Şimdi birbirimize bağlıyız ve böylece zorluklar ortaya çıkar. Daha sonra çok hızlı bir şekilde tutkunluktan veya aşktan artık hiç söz edilmez; aksine güncel planlama, yıllık izin programı, çevre edinme, ekonomik ve toplumsal faktörler, bir arada yaşama düşleri, evlilik, çocuklar ve mesleki amaçlar söz konusu olur.

Yakınlaşma ile uzaklaşmadan, samimiyet ile yabancılaşmadan oluşan doğal salınım karmaşık bir hal alır. Rasyonalite planlayıcı olarak duygusallığa karışır. Rilke'nin sözleri bunu açık bir şekilde şöyle dile getiriyor: «Ne olacak ve ne oldu, başlangıç buradadır ve bitiş orada.» Bu doğrudur, öbürü yanlış, böyle yap ve şöyle....

Bugün kız arkadaşlarınla çıkmak mı istiyorsun? Kıskançlık, bu akşam beni görmek istemiyor, aksine okumayı mı tercih ediyorsun? Ve ben nerede kalayım? Yalnızlık duygusu. Sen bu grupla tatile çıkmak istiyorsun; çünkü aylar önce kararlaştırılmıştı. Nerede kalayım? Kayıp acısı.

İlişkiye girmek; kural ve standartlarla dolu bir düşünce örneğine ayak basmak demektir. Çabucak bağımlı oluruz. Bu konuda prensip olarak sadece ilişki düşüncesi yeterli değildir; aksine, aşk duygularını tanıırken sergilenen tutum ve davran-

nış sonucu ilişki ortaya çıkar. Bu konuya daha önce dikkatini çekmiştim: Aşkta yakınlaştınız, güzeldi, yoğun ve mutluluk vericiydi. Ögesel süreci anlamalısınız: Bir salınım oluştu ve sarkaç birlikte duyulan yakınlığa salınım yaptı. Sarkacın uzaklaşmaya doğru geri salınım yapması tümüyle doğaldır. Fakat sen sarkacı durdurmak istiyorsun. Dolayısıyla tüm sorunlar başlıyor. O kadar güzeldi; bu durum böyle devam etmelidir. Fakat zaman akıp gidiyor ve sen zamanı durduramazsın. Her şey bir salınımdır; enerjiyi harcıyorsun yorgunsun, uykuya ihtiyacın var. Dolayısıyla daha şimdiden bir ara verme zorunluluğu ortaya çıkıyor. Salınım bir çözümdür ve ondan sonra tekrar yakınlaşma başlar. Yaşamın ögesel yasalarını hükümsüz kılamazsın. Yakınlaşmadan sonra serbest bırakmayı kabullenmelisin. Hiçbir şeyi yok sayamazsın.

Anılar uyarır: Güzeldi. Şimdi hasret ve arzu başlar. Tekrar güzel olmalı, tekrarlanmalı. Arzu iradeye dönüşür. Onu tekrarlamak istiyorum, onu oluşturmak istiyorum. Herkesin kendine özgü hasreti, arzuları ve düşleri vardır. Bunlar bağımlılıktır. Tekrarlamak istersen bundan sonra gayret eder ve bu çabaya bağımlı olursun. Çaban başarılı olursa memnun olur, başarılı olmazsa bundan hoşnut kalmaz ve dengenı yitirirsin. Korku ortaya çıkar. Arzu ile birlikte korku oluşur.

Kıskançlık, arzunun çaba sarfettiğı halde istediğini elde edemeden kabullenmesi durumunda ortaya çıkan korkudan başka bir şey değildir. Dolayısıyla kıskançlık aşk değildir. Şimdi bu psikolojik olanak belli mi? Korku ve bağımlılık aşkın değil, kıskançlığın nedenleridir. Kıskançlık halinde, genellikle aşkın ne denli güçlü olduğunun farkına varıldığı söylenir. Hayır, sadece korku ve bağımlılık derecesinin farkına varılabilir.

Bu nedenle şunu bir kez daha söylüyorum: Kendini

bağımlı hale getirme. Özgür ol. Salınım ancak bu özgürlükte gelişebilir. Şöyle de ifade edebilirdim: Canlı kal, çözünmüş ol. Çözünmüşlük içimde başladığı için aşk zevklidir, oldukça güzeldir. Boş vererek talep ve arzularla, taktik vermek ve yaptırım gücü ile bu güzelliği tahrip etme. Bunların hepsi korkuyu, kıskançlığı, ısrar derecesine varan düşünceyi, konuşmayı ve kanıtlamayı yaratır. İstek ve talep temelinde korku, aşkın en büyük düşmanıdır.

Kendine özgü kişiliği, duygularındaki özgün ritm ve kendine has salınımı ile sevgilin canlı, yaşayan bir varlıktır. Genellikle aşk, daha çok, saygı duymak ve değer vermekle başlar. Duyarlılığımız yüzünden aşırı derecede hassaslık ve bu nedenle başlangıçta birlikte hissederek ortaklaşa bir salınım yapma başarısını elde ederiz. Yakınlaşmada ortaklaşa salınım yapma gerçekleşirse, salınım hareketinin artık otomatik bir şekilde yeniden üretebileceğini ve böylece düşüncenin planlaması ile her şeyin elde edilebileceğini sanırız. Teknik alet ve makinalar bunu yapabilir. Burada düşüncenin kendine has bir görevi vardır. Meslekle ilgili terminolojiler irade ile planlanabilir ve elde edilebilir. Fakat duyarlılık planlanamaz ve ya yönlendirilemez. O başka bir boyuta aittir. Otomobille yolda giderken düşüncenin bir anlamı vardır, amacına uygundur. Halbuki aşk ve duygusal dünyaya giriş, otomobille seyahat etmek değildir. Otomobille yolculuk etmek, yasal ve teknik kurallara bağlıdır. İradeni terk edersen ve kendini yaşama verirsen, ancak bu şekilde gerginlikten uzak ve mutlu bir şekilde yaşayabilir ve sevebilirsin. Bu çözünme anlamında, bir dinginliktir.

Burada hiçbir şekilde monotonluk, cansızlık, hatta ilgisizlik söz konusu değildir. Bütünle ilgili ol, fakat bu sırada gerginliği at, serbest bırakmak anlamında çözünmüş yaşa ve çözünmüş hisset. Bir düşünce sorunun olursa yoğunlaşabilirsin; bu sana yardımcı olur. Duygusal alanda yoğun-

laşmana gerek yoktur. Salınım halinde yoğunlaşabilirsin, bu sana yardımcı olur. Ama mutlaka salınım halinde yoğunlaşman da gerekmez. Nefes almak ve nefes vermek ögesel bir salınımdır. Nefes almak ve nefes vermek için yoğunlaşmak zorunda olduğunu bir düşün! Ne korkunç olurdu, nasıl bir yük olurdu! Nefes almak yorucu değildir ve enerjiyi biriktirir; çünkü yoğunlaşamazsın, çünkü nefes almak çözünmüş bir halde sade ve basit bir şekilde oluşur. Hiçbir bağımlılık ve korku duymazsın. Eğer nefes almak ve soluk vermek hep bir iş, bir yükümlülük olarak algılanmış olsa idi; yani sen yoğun bir şekilde bunun bilincinde olsaydın, bu stres içinde çoktan ölmüş olurdun. Nefes almak ve nefes vermek kendiliğinden oluşur; doğa bunu sağlamış, yoluna koymuştur; herkes bundan arınmıştır, özerktir. Kalp ışını sağlamak zorunda olduğunu düşün! Stresten başka bir şey değil! Doğa, Tanrı'nın bir planlaması anlamında (yaşam kurallarını) bundan seni kurtarmıştır. Kalbin çarpıyor ve sen nefes alıyorsun. Bundan sonra buna özen göstermene gerek yoktur, o sade bir şekilde yaşam halindedir; sağdır, hayattadır.

Bu çözülmürlüğü kastediyorum. Burada büyük bir bilgelik yatmaktadır. Onu sevgiye, aşka uygula. Düşünmekten, planlamaktan ve kendini yoğunlaştırmaktan vazgeçebilirsin. Nefes almak ve kalp atışı gibi kendini yaşama ver. Olup biten şeylere aldırma, her şey aynen oluşsun. Yoğunlaşmana gerek yoktur. Yoğunlaşma, yapma isteği üstünde bir engeldir. Şu halde salınım oluşmasına izin ver ve birlikte salınım yap. Sokulganlığa salınmak, fakat tekrar yabancılaşmaya da salınmak, salınım yapmak demektir. Hiçbir arzu, istek ve talepte bulunmadan kendini ver. Bir istek veya yükümlülüğe bağımlı olma. Kendini yaşama verebilirsin. Sen ne karar verebilirsin, ne de bir şey elde edebilirsin. Yaşam bunu kendiliğinden yapar. O zaman arzu, istek, düşünce, plan ve tasarılarla birlikte her bağımlılık halinde ortadan kalkar, görünmez olur.

Korku hiçbir şeyde çözülmez. Korkmak zorunda olduğun hiçbir şey yoktur. Aşkın ve sevecen oluşun salınımıyla gelir ve salınımıyla birlikte kaybolur gider.

O gelir, gider ve tekrar gelir. Hiçbir şey istememeli veya arzu etmemelisin. Gerçekte o tekrar geri gelir. Yaşam sana umulmadık, bir yakınlaşma verir ve onu senden tekrar geri alır. Karşı durma, direnme, o gelir, köpürür. Seni mutlu eder ve tekrar seni terk eder.

Onu öldürmen dışında, yaşayan hiçbir şey yok sayılmaz. Fakat ölüde hiçbir neşe ve sevinç duymazsın. O seni terk etti, senden ayrıldı. Oluşmaya bırak. Bu çözünmüşlük sevindirici ve mutlu edicidir. Hiçbir şey basit ve kolay değildir. Çocuk salıncakta yükseğe doğru salınır ve sonra büyük bir istekle kendini karşı salınım derinliğine bırakır; karşı salınımı da, kendini de karşı salımının derinliğine bırakır. Bu, karşı salınımı da beraberinde getiren bir zevk alma hissinden oluşur. Bu nedenle: Ayrılığı kabul et ve kendini yaşama ver. O anda dirilir, canlanırsın ve her şey açık olur. Pencereden dışarı bakarsın, bağımlılıktan, korku ve arzudan arınır, özerk olursun.

Kalp Çarpıntısı

Dün bana uykuya dalarken güçlük çektiğini ve kaybettiğin sevgilini anımsatan bir kadını gördüğünde ansızın kalbinin daha hızlı attığını anlatmıştın. O zaman yitirilen sevgiliye ait ruhsal acı geri gelir. Bu psikosomatik belirtilerin seni rahatsız etmesine gerek yoktur; burada doğal bir tepki söz konusudur.

Düşüncen henüz sakinleşmedi. Hâlâ seni terk ediş nedenlerini arıyor, mantık denilen araçla ayrılığı geri almaya yönelik bir çözüm yolu bulmaya çalışıyorsun. Gerilimden uzak, uykuya dalmak isterken, ortaya çıkan sıkıntılarına şaşmamak gerekir. Gece yarısı uykudan uyanışın ve hâlâ kabullenemediğin kayıp yüzünden şoka girmekten korkman da doğaldır. İçinde bulunduğun durum bellidir. Bu halin, aşktaki ilişkinin daha önceki duruma getirilmesine yönelik bir arzudur. Hâlâ önceki hali özlüyor ve bunu geri getirecek bir yöntem arıyorsun. Fakat bu arzu korku yaratır -ve sana rahat vermez.

Bu nedenle şunu söylüyorum: Bu isteği terk et ve bir yöntem arayışına son ver. Bu sorun, matematiksel bir ödev gibi çözümlü değildir. Arzu etmek, matematiksel alanda bile çözüm için yeterli değildir. Arzular (istekler) rasyonel boyutta bile sınırları zorlar.

Bu konuya bir kez daha dikkatini çekmek isterim: Mantıkla başlayan sorunlar sınırları aşarsa, mantık denilen araçla bunları çözmek istersen, duygusal sorunlarda daha fazla engellerle karşılaşırısın.

Bu nedenle düşünce yoluyla bir yöntem bulma konusunda hırs ve ihtirası terk et. Nedenler, teknik yöntemler, davranış şekli ve stratejileri hakkında düşünmeyi bırak. Bu

amaca yönelik düşünceler seni hiçbir yere götürmez. Anlamalı düşünmek; plansız ve amaçsız düşünmenin karşısındadır. Sağduyu ile düşünmek; sana tüm açıklığı ile bütünlüğü gösterir ve senin bunu tanımana, fark etmene yardımcı olur. Tanıyıp farkına varmak, bir taktikle nedenleri aramaktan çok daha fazladır. Duyarlılıkla tanıyıp farkına varmak; olup biten ve de oluşan ögeselin kavranması; bunun bilincine varılmasıdır. Seni etkileyen ilişkileri anlıyor, bunları fark ediyorsun. Bilinçli düşünerek farkına varmak, önplana geçen arzu ve amaçlardan çözünmek demektir. Bilinçli olunca arzundan arınır ve isteğinin olgunlaşmadığını fark edersin. Küçük isteklerinden dışarı çıkarak büyür ve kendini hiçbir yaptırım gücü olmayan yapının bir parçası olarak görürsün. İstekler ve planlar sende korku yaratır, fakat ilişkileri tanımak korkuyu keser.

Şu cümleyi sık sık duyurum: «Sevgiliyi görürsem, O'nu doğrudan düşünürsem veya telefon çalınca onun olabileceğini tahmin edersem ve kalp çarpıntılarım olursa aşık olduğumu anlarım.» Sen bunların hepsini bilirsin. Sana soruyorum: Bu aşk mıdır? Bu kalp çarpıntısının nedeni aşk mıdır? Bu aşkın bir sinyali mi? Bu korkunun bir işaretidir. Korku, kalp atışına yön verir. Korku tedirgin oluştan ve çabalamaktan; yani arzu ve iradeden ortaya çıkar. Kalp çarpıntısı aşkın bir sinyali değil; aksine bir başkasının kabul edeceği, kendini buna bağlı sayacağından emin olunmayan çabanın bir işaretidir. Kalp çarpıntısı şöyle ürkek ve cesaretsiz bir sorudur: Beni seviyor musun? Bana karşı arzulu musun?

Bu tür bir güvensizlikten, bir korkudan aşk ortaya çıkar mı? Bu kendi deneyimi içinde olgunlaşmamış bir aşk şeklidir. Buluş çağında, güvensizlik içerisinde aşk duygularını böyle mi şekillendireceğiz? O zaman aşık oluştan tutkunluğun sürekli olarak sanki psikosomatik korku belirtileri oluşturmaya zorunluymuş gibi belki buna bir ömür boyu inanmak durumunda kalırız. Güvence alırsak ne olur? Sevgilin seni

görmek ister, telefon eder, sana sahip olmayı arzular ve seni sevdiğini söyler. Seni tedirgin eden, şüpheye düşüren şey birden somutlaşır. Bu konuda yaptırım gücünü elde ettin, ya sonra? Bunu takdir etmeyi bilir misin? Korkudan doğan çok kıymetli şey ansızın normal olur. Daha sonra ilişki başlar ve böylece kalp çarpıntısı sona erer. Elde etmeyi arzuladığın şeyi elde edince kalp çarpıntısı olmaz.

Sahip olmayı arzulamak ve bununla ortaya çıkan korku bağımsızlığı, aşkın nasıl bir sinyali değilse; aynı şekilde arzu ve buna bağlı olan korku da aşk değildir. Aşk bunun öbür tarafındadır. Şekillendirme ve cinsiyet olgunluğu ile ilgili şeyleri terkeder, sahip olduğunu yitirme korkusu olmadan ve sahiplenmeyi istemeden seversen o zaman senin aşkın gerçek olur. Bu, kalp çarpıntısı olmayan bir aşktır. Bu aşk, senin bencil amaçlarının, ümitlerinin, fikir ve düşüncelerinin daha üstündür. O zaman artık korkuya yer yoktur. Kalp çarpıntısı olmaz, hatta kalp atışı daha sakin ve yoğundur. Aşkındaki gerçeklik (realite) seni rahatlatır. Beğenildin. İsteklerin yoktur; bu nedenle hiçbir şey senin uykularını kaçıramaz. Uykun derin, gerilimden uzak ve esenlik içindedir. Kalbin dingindir. Tüm bencil planlardan vazgeçtin. Ancak şimdi, başka birini olduğu gibi kabul eder ve onu sevebilirsin. Bu duyarlılıktan, bu anlamlı düşünceden hareketle eğer kendin için hiçbir şeye sahip olmayı istemez, fakat sahip olduğun her şeyi vermeye hazır olursan ancak o zaman sevebileceğini farkedersin. Korku ve bununla birlikte kalp çarpıntısı sona erer. Bu bitiş, aşkın sonu değil, aksine istek ve arzunun sona erişidir.

Aşk bir armağandır ve o hiçbir şeyin geri verilmesini istemez. Bu sevgide esenlik vardır. O armağan edilirken açgözlülük ve doygunluk içerisinde değildir. Aşk varoluş içinde bir kabul edıştır. Bu duygu mantıkla açıklanamaz, tanımlanamaz, hatta oluşturulamaz.

Beğenilmek

Kayıp acısı yüzünden hâlâ acı çektiğini biliyorum. Son bir kez olanın sadece tekrarlanmasını ümit ediyor, kaybolan ve geçip giden mutluluğa üzülmüyor, kendinden bile şüpheleniyorsun. Kendi kendine şunu soruyorsun: Neden hiç çekinmeden beni terk etti? Onun için değerim yeterli değil miydi de bana bağlanamadı? Seni sevdiğini söyleyince değerli olduğunu hissettin. Ve şimdi seni terk edince onun için değerinin yeterli olmadığını ve değerinin düştüğünü hissediyorsun. Kendine olan değer duygusu anlamında, kendine olan güvenin zedelenmiştir.

Sevilmek, kendine olan değer duygusunu arttırır. Takdir edilme duygusu sana ayağın yerden kesilerek bulutların üzerinde dolaşma enerjisi vermişti. Artık seni terk etti ve sen değerinin düştüğünü hissediyorsun. Onun için daha fazla değerli değilsin, o seni artık görmek istemiyor. Kendine olan değer duygun yaralanmıştır. Bu incinme acıdır, üzüntü vericidir.

Aslında neye üzülüyorsun? Bu soruyu yoğun bir şekilde kendine sor. O'nu insan olarak kaybettiğine mi üzülüyorsun? Yüzeysel bir şeyin; yani kendine olan değer duygunun gerçekleştirilmesinde ortaya çıkan kayba mı üzülüyorsun? Şimdi yine yalnız kaldığın için yitirilen arkadaşlığa mı üzülüyorsun? Yatağın boş kaldığı için yokluğunu hissettiğin cinselliğe mi üzülüyorsun? Seni şimdi hiç kimse sevip okşamadığı için noksanlığını duyduğun takdir edilme duygusuna mı üzülüyorsun? "Seni yaratan" takdir ve hayranlığı daha fazla alamadığına mı üzülüyorsun? Sevdiğin insanları artık daha fazla sevemeyeceğine mi üzülüyorsun? Neyi sevdin? O seni sevdi-

ği için mi onu sevdin? Veya bundan tümüyle bağımsız olarak mı onu sevdin? Senden uzaklaşsa ve değer duygunu artık daha fazla desteklemese de onu sevebilir misin? Bencilliğinde oluşan incinmeyi aşabilir ve sonra onu hâlâ kabullenebilir misin? Bencil arzular olmadan da onu sevebilir misin? Onun özgürlük içinde gelişmesine izin verecek kadar özgür müsün? Eğer O; özgürse sen bundan incinir misin? Bencillik, aşk mıdır? Aşkımızda çok dar görüşlü ve bencil ruhluuz.

Hepimiz aşkı özleriz; fakat aşkta büyüüp gelişemedik. Aşk ateşi tutuşur tutuşmaz kendimize olan değer duygusu araya girer. Bu çok bencilce değil mi? Bu bencillik, bireysel olgunluğun bir işareti mi? Bundan dolayı endişe duymalısın; acaba öyle mi veya değil mi? Bu konuda bana açıklama yaptırma! Söz konusu olan sensin. Acaba bencilce düşünmeden sevebilir misin? Söz konusu olan budur. Gerçekten aşkta büyüüp geliştin mi? Belki sadece kendini onaylattırmayı özlüyorsun. Bu olgun bir aşk mı? Sana geldiğini, sonra istek ve arzularını sıraladığını bir düşün. O seni terketti; çünkü herhangi bir şey onun hoşuna gitmedi. Şimdi bu durum değişmeli: Nasıl hoşuna giderse sen şimdi öyle olmalı, öyle davranmalısın. Bunu gerçekten ister misin? Bencil düşüncelerle dolu olgunlaşmamış bir kişilik, belki başka birine ait olmaz mı? Bunların hepsi, aşk kavramına göklere çıkarmak uğruna ortaya çıkmıyor mu? Fakat bu aşk mı? İlginç ve onun bencilliği, senin değerinin yükseltilmesi ve onun değerinin arttırılması -bunda uzlaşabilirseniz de, bu nereye götürür?

Bencil değer duygusundan kurtulabilirsin. Bu durum gerçekleşince aşkta büyüüp gelişir ve daha sonra değer duygusunu beslemeden sevebilirsin. Bencillik; bu hastalık sürekli büyümek ister. Şimdi şunu açıkça görürsün: Bencilleşir ve sahiplenmeyi ister istemez şimdi yakalanmış olduğun bu hastalığı beslersin. Onu ve kendini serbest bırak. Bencillikten tümüyle çözünmek suretiyle bu anda aşka karşı olgun-

laşırsın. Manevi bir gelişim sıçraması yaparsın. Bu anda düşünme hastalığından kurtulursun. Artık bencillik virüsü saldırı alanı bulamaz. Aşkın saf, açık ve masumdur. Bu bir püf noktası değildir. Çözünmüşlük yardımı ile salt bir püf noktası arama çaban devam ettiği sürece işler ters gider.

Nasılsan, neysen, sen olduğun için değerlisin. Hiçbir şey eksik değil. Yaşam neyi ortaya koyuyorsa, ne oluyorsa onun oluşmasına izin ver. Bol bol armağan alır ve pek çok da geri verebilirsin. Verirsin; çünkü bu seni mutlu eder. Hiçbir şey geri almasan da olur. Aşk; alışveriş yapılan bir ticarethane değildir. O mutlu edici, sevindirici bir varoluştur. Bu varoluş her an yenidir; çünkü geçmiş artık yoktur ve gelecekte de henüz oluşmamıştır. Bu nedenle büyük yaşam filozoflarının tümü bu varoluşa işaret etmişlerdir. Yaşamda olmak, beğenilmek, kabul edilmek demektir. Hiçbir şeye kenetlenmez ve hiçbir şeye üzülmezsin. Artık daha fazla bencillik yoktur. Hiçbir şey istemezsin ve hiçbir şeyi zorlamazsın. Hiçbir şey olmak zorunda değildir; çünkü her şey zaten oradadır. Eğer aşk varsa hiçbir şey için gayret etmeye ve planlamaya gerek yoktur. Sen mutlu ve rahatsan yüzme hakkında hiçbir teori okumana ihtiyacın yoktur. Seviyorsan hiçbir şeyi sıkıca tutmak istemezsin. Sarkaç yakınlaşmaya ve uzaklaşmaya doğru salınım yapar ve tekrar geri; böylece sürer gider. Hayatta kalmak için nefes alırsın ve yaşam gelişmek için seni aşarak senin sayende ve seninle birlikte nefes alır. Üstünde durmak istemeden sen kabul edildin, beğenildin.

Melankoli

Dün bana hâlâ onu sık sık düşündüğünü, üzüntülü bir kalp ağrısı ve hissedilir bir kalp çarpıntısı ile bağlantılı bir melankoli duygusunun ortaya çıktığını anlatmıştın. Endişeleniyor ve acaba kalbim bundan zarar görür mü diye soruyordun. Bu amaçla bugün sana bazı fikirlerimi açıklamak istiyorum.

Elbette hâlâ onu düşünüyor ve onun şimdi ne yaptığını kendine soruyorsun. Acaba mutlu mu? Seni unuttu mu? Bu durum açıkça anlaşılıyor. Birlikte ne kadar güzel saatler geçirdiğinizi, bir yaz gecesinde bir ot yığnında nasıl yattığınızı ve gökyüzünü nasıl seyrettiğinizi de düşünüyorsun. Planlanan ortaklaşa bir gezi hakkında sevinçle bekleyişinizi de düşünüyorsun. Çevrenizde tüm dünyayı unuttuğunuz küçük İtalyan lokantasında mum ışığında geçen akşamları da düşünüyorsun. Sizler son konuktunuz; sizi tatlı, fakat-enerjik bir şekilde uğurlamak gerekmişti. Elbette cinsel yaşantıları da düşünüyorsun. Birlikte geçirdiğiniz cinsel saatlerin senin için ne kadar güzel olduğunu bana anlatmıştın.

Geçmişte geçen bu saatleri düşünürsen bir melankoli duygusu ortaya çıkar. Artık tekrarlamadığı ve geçmişe karıştığı için acı verir. Melankoli gerçekten kendine has üzüntü ve acı verici bir duygudur. Psikosomatik esasa göre, yani zekâ, ruh ve beden arasındaki dar bağımlılık (korelasyon) sonucu bu kalp çarpıntısı oluşur. Bununla beraber seni sakinleştirebilirim: Eğer bu amaçla kendini açık ve samimi bir şekilde yoğunlaştırırsan kalp bundan zarar görmez.

Kalp duyumlarını (empresyon) ve bu melankoli duygu-

sunu tümüyle çözünmüş bir şekilde karşıla, bunlarla yüzyüze gel. Bu melankoli duygusunu kabul et, buna karşı direnmeye çalışma, arzu ve istekle kalp atışını etkilemeye girişme. Nasıl çarpıyorsa bırak kalbin öyle çarpsın. Şu halde bu hisleri ve duyumları uzaklaştırmaya çalışma; aksine bunları oluşturmaya bırak. Bu doğal bir süreçtir. Sen bir makina değil; canlı, yaşayan bir varlıksın. Ruhun ve bedenini yıpranman ve seni tedirgin eden melankoli duygusunu hissetmen doğaldır.

Eğer zekâ ve ruhta bir sorun varsa beden onlarla birlikte çeşitli türde acı çeker. Birçok bedensel belirtiler, zihinsel ve ruhsal sorunlara dönüşür. Bundan kendini nasıl kurtaracağını sormuştun. Melankoli duygusunu yakandan silkip atmak istiyordun. Bunun için kolayca çevirebileceğin psiko-fizik bir şalter yoktur. Melankoli duygusunu oluşmaya bırak, ona karşı dur. Kalbin çarpsın. Bu güçlü kalp atışından dolayı korku duymana gerek yoktur. Eğer kalbin sevinç ve mutluktan hoplayıp sıçrarsa bu normaldir; eğer o melankoliden dolayı daha çabuk ve daha güçlü atıyorsa bu da normaldir. Sadece hoşla gideni, makbul olanı elde etmeye çalışma; can sıkıcı olanı da durdurma. Hangi yöne doğru olursa olsun, yapılan her engelleme zararlı olurdu.

Melankolik ol. Hüzün ve acıyla ne kadar yoğun bir şekilde tanışırsan kim olduğunu daha iyi anlarsın. Kendini araştır, incele ve bu duyguyu keşfet. Ancak dikkat: "Keşfetmek" sözcüğü çok yanlış anlaşılabilir. Bu sözcükle kendini muhatap almak değil, "sadece kendini görme", anlamı kastedilmektedir. Duygularını incele, araştır; onların gelişmesine izin ver. Yol kenarında duran bir sonbahar yaprağını nasıl inceliyorsan onları da öyle incele. Sende oluşan tüm nüansları, "farklılıkları" iyice araştırır. Melankoliyi nasıl hissediyorsun? Bu arada hangi duygu nüansların oluşuyor? Kederin de tüm bu geçici, ölümlü şeyleri aştı mı? Bir saldırı hissi de duyuyor musun? Çünkü sana o kadar acı ve üzüntü çektiler. Bu

konuda belki ortaya çıkmış olan bir şaşkınlık, bir karmaşanın farkındasın. Belki her şeyi geride bırakacak enerji ve gücü de kendinde hissediyorsun. Bilinçli olarak bununla uğraşmak cesaret vericidir. Belki bu anlamdan şu birleşik sözcük ortaya çıkar: Melankoli; özleme (yadetme). Melankoliyi kabullenmek için cesaretle keder ve acının üstüne gitmek; onlarla uğraşmak gerekir.

Bir kez nedenleri soralım. Sen O'nu, geçmişini düşünüyorsun. Bir çağrışım (asosyasyon), bir düşünce geçmişte kalanı şimdiki zamana aktarır: Bu ve şu güzeldi. Bu geçmiştir, geçip gitmiştir. Bir daha hiç o kadar güzel olabilir mi? Dolayısı ile düşünceyle korku ortaya çıkıyor. Bununla da uğraşmalısın. Geçmiş artık geri dönülemez bir şekilde geçip gitmedi mi? Günlük, saatlik ve dakikalık olmak üzere vedalaşırız. Güzeli sıkıca tutmak isteriz, o geçip gitmemelidir. Çirkin, can sıkıcı ve hoş gitmeyen çabucak kaybolup gitmelidir. Burada bir çelişki yok mu? Bütünlüğü kabullenmek zorundayız. Bu nedenle sana bütünlüğü göstermeye çalışıyorum.

Sana hiçbir öğüt vermiyorum; tekrar tekrar şunu söylüyorum: Psikolojik hiçbir püf noktası yoktur. Bütünlüğü benimsemek zorundayız; bütünlük bölünemez. Kavrama yeteneğini açarak yaşantını genişletmeye çalışıyorum. Böylece melankolide de büyük bir güzellik yatmaktadır. Bu durum, ruhsal acılarda bir tür mazoşizm aranması anlamına gelmez. Acı acıdır. Kendimizi bu acıya bırakmak istemeyiz. Fakat onu da kesin olarak reddedemeyiz. Acıyı, üzüntüyü de denelemeliyiz; çünkü o da bütünlüğe dahildir. Kendimizi aldatamayız, kandıramayız: Eğer sadece olumlu olana sarılırsak bu yalan ve rizikolu bir hayat olurdu. Burada şimdiki zaman ile gelecek zaman söz konusudur. Melankoli ile şimdiki zamanı yaşıyorsun. Objeleri olduğu gibi kabullenmen için senin güç kazanmanı istiyorum. Şimdi şunu fark ediyorsun:

Sana acı veren Ŗeyi Ŗimdi bir tarafa bırakır; daha önce güzel olan ne varsa Ŗimdi onu severek tekrar ederdin. Gelecekte de artık bu tekrarlamaya son verir, üzüntü veren bu acıyı bir tarafa bırakmak istemez ve hiçbir Ŗeyi tekrar etmezsen, bu süreçten geçip gitmiŖ olursun. KarŖı salınımaya baŖlamak üzere enerjin birikir ve büyür. Ŗu halde melankoli içinde kendine eziyet ederek kendini yitirme. Kederi kabul et, kederin gelişsin. Bu kederden oluŖan enerjiyi memnunlukla karŖıla. Daha fazla endiŖe duymana gerek kalmadan bu durum oluŖur. Kendini melankolinin derinliğine bırak, ve bundan büyüyüp gelişen enerjinin ta kendisi seni buradan çekip çıkaracaktır.

Armağan Olarak Endişe ve Huzursuzluklar

Dün bana zaman zaman kendini çok kötü hissettiğini anlatmıştın. Uykusuzluk çekiyorsun, yatağa yattığında içini ruhsal bir huzursuzluk kaplıyor: Yataktan kalkarak ışığı yakmalı, biraz ses ve müzik duymak için radyoyu açmalısın. Sadece yalnız değil; aksine kendini her şeyden fazlası ile izole edilmiş hissediyorsun. Evvelki gün gece yarısı saat ikide bir arkadaşına telefon etmiştin; seni ziyarete gelmeliydi, çünkü tek başına tahammül edecek gücün kalmamıştı. Şunları söylemiştin: «Evim ansızın tümüyle bana yabancılaştı; artık hiçbir şekilde huzurlu değildi. Duvardaki resimler yabancı ve donuk bakışlarla bana bakıyordu. Duvarların içinde kendimi yabancı bir cisim gibi hissediyordum; halbuki onları ne kadar sevgiyle dayayıp döşemiştim. Bu yabancılaşma duygusu dehşet vericiydi. Hiçbir şey değilmişim gibi bir hisse kapılmışım. Evime ve kendime olan ilgimi kaybetmişim. Tüm bedenim kan ter içinde kalmıştı. Nihayet arkadaşım gelip onunla konuşabildiğim zaman bu belirtiler biraz daha düzeldi. Bu yabancılaşma duygusu ile yaşanamaz. Bu durumun daha sonraki gecelerde tekrar canlanmasından korkuyorum.»

Korkunu anlıyorum. Fakat sana şunu söylemeliyim: Bu yabancılaşma duygusundan ne kadar çok korkarsan, bu ruhsal evreyi daha fazla kendine çekersin. Bunu merak edip araştırarak yoğunlaş; çünkü şimdi deneyim edinme şansını yaşıyorsun. O zaman bu duygular gelir gelmez onlardan kaçma

(izole edilme duyguları ile evine ve bizzat kendine karşı olan yabancılaşma duygularını kastediyorum). Psikolojik olarak bakılırsa bu duyguyu yaşamak olumludur. Kendini radyoyu açarak avutma ve gelecek sefer hiçbir arkadaşına da telefon etme; çünkü bir arkadaşla konuşmak her ne kadar hoş ve sempatik olsa da bu konuşma sadece biçimsel ve üstünkörü bir tesellidir. Bu konuşmalar, deneyim kazanmaktan çekinmektir, bir kaçıştır.

Bunu yaşamak senin için bir şanstır. Biz sadece dünyaya ve kendimize güvenmemekle kalmaz; kendimizi de çok az tanırız ve dünyaya yabancıyız. Genelde sadece fonksiyonel olduğumuz, bir rol üstlendiğimiz, başkaları tarafından nasıl bekleniyorsa öyle davrandığımız, kendimizi gönül hoşluğu ile nasıl görmek ve nasıl göstermek istiyorsak öyle sergilediğimiz doğru değil mi? Bu dünyada biyolojik olarak sınırlı bir süre için konuk değil miyiz? Rastlantı sonucu bir çağ sürecinde doğduk; hiç kimse bizi çağırmadı; buradayız ve bu varoluştan bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Başkaları ile olan ilişkilere, alınan haber ve bilgilere göre pozisyon ve roller almaya gayret ederiz. Bu çok yüzeysel bir davranıştır. Her gün ölebi-leceğimiz, sadece konuk olduğumuz ve her şeyin sınırlı oluşu, bundan bağımsız olarak varlığını sürdürmektedir. Çağın düşüncesine, canlılığı ve diriliği hergün ayağımıza kadar getiren rastlantılara bağımlıyız. Bundan ne sonuç elde edebiliriz, ne yapabiliriz, ne yapmamız gerekir?

Başkalarına da aynı şey oluyor: Bu hepimizin, herkesin kaderidir. Bu ögesel nesnelerde hepimiz aynıyız. Eğer öyle algılasan bunun seni ferahlatabileceğini düşünüyorsun. Kendine ve başkalarına bir bak; sevgilisi tarafından terkedilen yalnız sen değilsin. Bu anda milyonlarca kadın ve erkek ait oldukları eşlerini terk ediyor. Yaşayan canlılar arasında hiçbir istikrar ve güvenilirlik yoktur. İstek ve arzunla buna sınımsız sarılamazsın (daha önceki mektuplarımda bu konuya değin-miştim). Her şeyi duygusal bir bakışla gör. Bu olayın şimdi

seninle ortaya çıkması iyidir; dolayısıyla dostluk, arkadaşlık, planlar, eğlence, iş ve oyalanma gibi günlük rutin döngüden bir kez olsun koparılmış olursun. Kendi ruhsal bilinçlenme eğiliminden hareket ederek hiçbir şeye el atmamış, hiçbir şeyi denememiştin. Hep böyle devam edecek, yaşamdaki objelerin ciddiyetinden daha uzağa kaçmış olacaktın. Birçok hayallerde yaşadın. Ve şimdi sadece, mümkün olduğu kadar çabuk olmak üzere bu hayallere tekrar dönmek istiyorsun. Bu bir uyumsuzluk, bir oyalanma değil mi? Hep ortalama bir hayat yaşamadın mı? Sana verilen görüşlerin, rollerin, hayat özdeyişleri ile ideolojilerin peşinden koştun; çünkü bu seni rahatlatmıştı. Şimdi bu ögesel huzursuzluk ortaya çıkıyor. Bu, senin için büyük bir şanstır. Bundan, sana şimdi armağan edildiği için minnettar olmalısın ve kaçmamalısın. Yabancılaşma duygusunu yaşamak elbette hoş değildir. Girişimlerin, geçici ilişkilerini, geçici biyolojik varlığını, kendi ölümlülüğünü, meskeni ve kendini hiçbir şey olarak görmek elbette çok dehşet vericidir. Binbir güçlkle meydana getirdiğin desteğini kaybedersin. Ayakların altındaki zemin gevşer ve bu yükü kaldıramaz görünür. Psikosomatik tepki olarak o zaman seni ter basar. Böyle olması iyidir, bana inan. Bunu yaşadığın için minnettar olmalısın. Böyle uykusuz bir gece rahatlatıcıdır; çünkü öbür gün yorgunluktan, her tarafın kasılır. Sağlıklı bir şekilde konsantre olamaz; iş görme yeteneğini kaybedersin, elin ayağın tutmaz olur. Ruhun hasta düşersin. Fakat hastalık sözcüğü o kadar yeterince açık değildir; yanlış anlaşılabilir. Eğer ateşin varsa doktor seni hasta diye yazar. Fakat iyice düşün: Ateş basması sağlıklıdır, şifalıdır; çünkü bu tümüyle doğal bir süreçtir ve senin iyileşmene yardımcı olur. Bu ateş basması, içinde bulunduğun ruhsal durumla birlikte aynı tavrı sergiler. Esasen doktor seni hasta diye yazmak zorundadır (Hasta raporu vermek durumundadır); çünkü şifa bulup sağlığına kavuşman için belli bir zamana ihtiyacın vardır. Senin durumun uzmanlığı olmayan doktorlar (pratisyen

hekimler) tarafından hastalık olarak (aşağı yukarı ateş yükselmesi gibi) kabul edilmez. Bir nörolog veya bir psikiyatrist seni hasta olarak kabul edebilirdi; fakat zaten kim sorumlu ve küçük düşürülmüş olmadan böyle bir sağlık raporunu işverene vermek ister? Bir mide bozukluğunun onaylattırılması çok daha iyidir.

İleri düzeyde gelişmiş, teknik olarak yönlendirilmiş uygar bir dünyada yaşıyoruz; fakat ögesel ruhsal nesnelerde barbarlar gibi davranıyoruz. İlkel kavimler bu konuda bize göre çok daha ilericiydiler. Ruhsal yaşantı, aynen organik fonksiyon akışı gibi eninde sonunda ciddiye alınmalıdır. Fakat şimdi genelde çağ ve kültürü eleştirirken konunun dışına çıkıyorum. Bunun şu anda sana yararı olmaz.

Ruhsal duyumlarını ciddiye alıyorum. Artık önceden kendini de yine kendin tanı. Sen «hastasın» ve «yıkayan, saflaştıran» bu ateş basması olur olmaz, bu hastalık, daha şimdiden bir şifa yöntemidir. Eğer ateşin varsa bedenine bir dinginlik vermek zorundasın; böylece bedenin, içindeki virüslerle başa çıkabilir. Ruhsal bir bakışla duygularını incelemek için bu dinginliği kendine çok görme, bu huzuru kendinden esirgeme. Bundan sonra bir şifa süreci başlar. İlk önce hayaller kendi içinde yıkılır. Ruhsal olarak iyileşebilmen için bu hayallerin yıkılması zorunludur. Seni dehşet verici bir şekilde etkileyen yabancılaşıma duyguları da buna dahildir. Olgunlaşmak için bu yabancılaşıma duygularına katlanmak zorunda kaldın. Bundan sonra güçlenecek, daha yoğun bir şekilde yaşayacaksın. Kullanımında daha fazla yaşam enerjisi olacaktır, daha az değil ! Fakat bunu hiçbir şekilde sana söylememeliyim; çünkü bu enerjiyi nasıl çabucak elde ettiğini daha sonra kendin göreceksin. Arzu ve iradenle ne yazık ki hiçbir şeyi gerçekleştiremezsin. Önce bu duyguları görüp anlayarak boyun eğmelisin. Oyalanmadan, hiçbir sapma göstermeden bu duygulardan geçerek yaşayabilirsin. Ancak bundan sonra met olayı cezirden sonra seni tekrar karaya taşıyacaktır.

Benimsemek ve Benimsenmiş Olmak

Bedenine özen gösterdin, antrenman yaptın, boş zamanlarında bile iyi bir tenis oyuncusu oldun. Zekân da eğitildi ve düşünme yeteneğini geliştirdi. Fakat insan olmanın bütünlüğü içinde en önemli kısmı, yani ruhunu (psişi) ihmal ettin. şimdi ruhsal yaşantınla da ilgilen; çünkü ruh, kişinin en değerli parçasıdır; o daha şimdiden sana insanca bir kişilik kazandırıyor.

Ruhunla ve bunun sonucu olarak kendini geliştirme ile uğraş vermenin bencillikle bir ilgisi yoktur (bunu daha önce ifade etmiştim). Ruhsal yaşantınla ilgilen; ancak o zaman rahatlatan, mutlu olmak için neye gereksinim duyduğun, nasıl ve kim olduğun hakkında bir duyarlılık kazanırsın. Birlikte olduğun insanlara; duygularını nasıl hissettiklerini, daha doğrusu duygularını hangi anlamda önemsediklerini, asla sorma. Terk edilme sürecinde sevgilinle yaptıgın konuşmalarda birçok eleştiriye sineye çekmek zorunda kalmıştın.

Her şeyden önce neden terk ettiğini öğrenmek istedin ve bu durum ister istemez şu yanıtı neden oldu: Sende olan bazı şeyler O'nun hoşuna gitmedi. O'nun gözünde yanlış yaptın: O'na karşı çok kapalıydın, yeterli bir şekilde sorunlarına eğilmedin; beklediğı halde arada sırada O'nu övmedin; belirlenen günleri iptal ettin; arzuladığı şeylere ilgi duymadın; yeter derecede hoşsohbet değildin; burada çok özensizdin ve orada çok boşvermiştin; sözünü bitirmesine izin vermedin; bunu çok inceledin ve şunun farkına varmadın; aceleciydin, fakat yine

de çok gerçekçiydin; seninle tartışmak istediği zaman romantiktin; seni okşamak, sevmek istediğinde ise çok gerçekçi idin. Bununla beraber karar veremediğin, bocaladığın çok açıktı. Kişiliğindeki özellikleri ondan aldın- bir ayna gibi yansıtılmış! Büyülenmiş gibi seni nasıl yansıttığına bakıyorsun. Şüphesiz sen de aynı oyunu oynadın, senin hoşuna gitmeyen şeyi ona söyledin mi? Karşılıklı olarak bu yansıtma işleminin hiçbir anlamı yoktur.

Dolayısıyla bugünden itibaren, senin hakkında biraz bilgi almak üzere, seni nasıl gördüğüne dair hiç kimseye soru sorma. Aşkın ruhsal alanında buna gereksinim yoktur; bir antrenman yaparsan, kişilik tiplerini ayrı ayrı nasıl etkilediğini görmen, ticari yönden sana faydalı olabilir. Şunu unutma: Gerçekte önemli olan nasıl olduğun değil, nasıl etkilediğindir! Kadın ve erkek ilişkisinde, aynı zamanda bireyden bireye, etkileme şeklini önplana alan davranışlardan kaçınmalı ve hiç çekinmeden olduğun gibi başkasının alanına girmesine izin vermemelisin. Gerçek olarak ne olduğunu ancak sen kendin bilebilirsin. Bunun için bu içebakış gereklidir. Bu içebakış kendini beğenme anlamında kendine bir prestij kazandırmak değildir. Açık yüreklilikle ve hiç sakınmadan iç dünyana gir; nasıl hissettiğini ve ne düşündüğünü de cesaretle ifade et. Başkaları nasıl isterse veya nasılarzu ederse öyle olmana gerek yoktur. Bu aşk değil; aksine bencil bir bastırma. Baskı altına alınmana izin verme ve sen de hiç kimseyi baskı altına alma. Aşk ancak değer vermekten ve sevinçten yanadır. Başkası nasılsa olduğu gibi kabul edilmelidir, başka türlü değil! Bir aşk ilişkisine girer girmez maalesef çoğu zaman bu baskı süreci başlar. Bu süreç olgunlaşmamıştır ve bunun aşkla hiçbir ilgisi yoktur. Her ne kadar diğeri aşkı bahane ederek seni baskı altına almayı arzu ederse de, bu durum zorbalığın acımasız bir eylemidir. Kendine dön, açık ve dürüst ol, nasılsan öyle kal ve kendini sevilme

riskine sok. Baskı ve arzularına uyararak aşka lavık olmaktansa, reddedilmek daha iyidir. Benimsenmiş olmakla birlikte aşk yine de tümüyle bir mucizedir.

Bütünüyle vazgeçerek artık aşık olmak istemediğini söylemiştin; çünkü bu durum seni acıklı bir reddedilme riskine sokuyor. O kadar sıkıntı çektikten sonra reddedilmek acıklıdır. Kendini ögesel olarak kabul et; o zaman başkasının da nasıl ögesel olduğu hakkında bir duyarlık elde edersin; o da çelişkilerle mücadele etmek zorundadır; O da senin gibi aynı haklara sahiptir. O zaman aşk artık riskli değildir. Kendini tanımış olmaktan dolayı bir mükemmellik, kibirli bir kendini geliştirme anlamını çıkarma; bu durum inatçılık ve saldırıyı davet eder. Nasıl isen öyle ol ve bunun parlak bir başarı olmadığının bilincine var. Maske takan diğer insanların değerini düşürme; eğer diğeri henüz buna hazır değilse onun maskesini çıkarmaya çalışma. Aşk, maskesini çıkarmak istemez. Aşk verir, fakat almaz. Aşkta eleştiri yoktur. Bir sanat eseri eleştirilebilir, fakat sevilen bir insan (sözle) eleştirilemez.

Kendine yabancılaştın ve kendini ne kadar az tanıdığının bilincine vardın. Kendini tanıyacaksın; bu şimdiye kadar öteye ittiğin bir görevdir, bir misyondur. Kendilerini tanımayan, fakat senin özelliklerin hakkında değer yargıları vermeye kalkışan birçok insana da rastlayacaksın. Şimdikine kıyasla gelecekte bunu daha açık, daha belirgin bir şekilde göreceksin. Büyük bir adım attın ve aşkın daha özgür, daha hoşgörülü, daha açık ve daha duygusal olacaktır. Almadan verebileceksin, karşı eleştiri yapmadan eleştiriye hazmedebileceksin. Aşkın gelecekte korkuyu ortadan kaldıracaktır. Senin için eleştiri sadece ilgi çekici olacak; fakat sen o zaman değişmek zorunda kalmadan artık paniğe kapılmayacaksın. Nereye, ne tarafa doğru değişmen gerekiyor? Herkes sana sitem eder. Daha önce kısasa kısasla karşılık vermek eğiliminde idin. Olduğun gibi kabul edilmemek, benimsenmemek şimdi artık sana acı vermiyor. Kendini

benimseyecek ve başkasını da benimseyebileceksin, onu kabul edebileceksin. O zaman refüze edilişin, bir reddedilişin üstesinden gelebileceksin. Değer yargılarında oluşan dar görüşlü dünyayı yavaş yavaş terk edeceğinden, gücün daha fazla artacaktır. Varoluş içinde daha fazla olacak ve gerçeklerle uğraşacaksın. Sen bir bireysin; fakat artık bencil bir bireyciliğı temsil etmiyorsun.

Ruhsal Bakış

Nerdeyse bir haftadan beri sana yazmadım. Duygularını, ayrılık acısını ve bununla ilgili diğer duyguları benimseyip kabul ettin. Sağlığının daha iyi olduğuna seviniyorum. Her şeyden önce bir bilinç açıklığı kazandığını söylemen beni sevindirdi.

Doğada çok gezdin; ağaçları, fundaları ve yol kenarında duran yosun tutmuş taşları seyrettin. Daha dikkatliydin ve özellikle hoşuma giden bir şey söyledin. Şöyle söylemiştin: «O sırada ne hissettiğimi sözcüklerle anlatamam. Daha aydınlık ve açık olarak gördüm. Bunu sözcüklerle seve seve anlatmak istiyorum, fakat olmuyor. Ruhumda oluşan duyguları anlamıyorum, tarif edemiyorum. Ayrılıkla beni bir şekilde barıştıran enerji ve güzellikle bunun biraz ilgisi vardı. Ne kadar denedimse de bu duyguları kolayca ifade edemiyor, bunları anlamıyorum.»

İyileşme yolundasın. Bu mektubumda bu konuda sözcükler yardımı ile sana bazı fikirlerimi ve duygularımı açıklamaya çalışacağım. Bu bir denemedir; çünkü bu ögesel nesneler, sözcükler sisteminde çok dar anlamda bir kalıba sıkıştırılır. Bunun olanaksız olduğunu söylemek istemiyorum; çünkü nazım sanatında bu konunun bazı metinlerde ve şiirlerde başarıya ulaştığına inanıyorum René Maria Rilke bu büyük lirik şairlerden biridir. Sözcüklerle olan ilgisi onun günlük ekmeğiydi; yani o dilden biraz anlıyordu. Bu konu hakkında bir şiir yazmıştı. Bu şiiri daha önce sana göndermiştim. Bundan başka bir iki şeyi daha sana bildirmek isterim. Konuşulan (ve yazılan) sözcük risklidir; eğer dilsel vurgu sokulursa bundan korkmanın bir nedeni vardır. "Bu köpektir ve şu

evdir, bu aşktır ve şu aşk değildir, duyarlığın başlangıcı burada ve sonu oradadır." Cümle ilişkisinde her sözcüğün özel bir anlamı vardır. Ruhsal açıdan bakıldığı zaman hiç belli olmayan şey, dil mantığı ile açık ve belli görünür.

Birçok insan için dil, diktatörce emredişin bir türüdür. Bu budur ve şu öyledir; sözcük sayesinde sanki o öyleymiş, öyle olmak zorundaymış gibi. O halde ne dağlar ve ne de çiçekler onlar için artık harika değildir. Dağın ismi "Reidkohn" ve çiçeğin ismi "Yıldız Çiçeği"dir. Aşk sözcüğü aşk değildir. Sanki öyle düzenlenmiş ve sonuçlandırılmış gibi her şey sözcüklerle etiketlenmiştir. Sözcüklerin amacı "ne olacağını ve ne olduğunu" bildirmektir. Sözcüklerle ortaya konan bu bilgi sadece yüzeysel bir birikimdir ve düşünce yolu ile bunu onaylamaktan ibarettir. Bunların hepsi düşünce düzeyinde oluşur. Sözcük, sadece nesnelerde, olaylarda ve ilişkilerde sözlü iletişime olanak sağlayan anlamsal bir belgedir.

Şiirin üçüncü kıtasında Rilke işin özüne geliyor: «Daima uyarmak ve engellemek isterim: Uzak durun.» Halbuki sözcükler gerçeklikten uzaklaştırır. Lirik şair bu konuda bizi uyarıyor. Aslında onun yerinde kim bunu ondan daha iyi bilebilirdi? Dilsel olarak düşünmekten uzak durmalı; buna rağmen yakınlaşmalıyız, fakat ruhumuzla: «Nesneler şarkı söyler ve seve seve dinlerim.» Her nesne kendine özgü şarkısını söyler. Eğer biz kulak verirse bu şarkıyı duyarız. Bu şarkıya ait hiçbir sözcük yoktur. Nesnelerin şarkısı, sözcüklere kıyasla çok daha yücedir; bu kendine özgü bir enerjidir. Dolayısıyla hep bunu söylüyorum ve bunu tekrarlamaktan da yorulmayacağım. Burada önemli olan nokta; duyarlı oluşt (aşırı hassasiyet) tüm dikkatini vererek duygulara kapılmaktır. Burada her şey istek ve çabalarımıza bağlı olmadan özgürce yaşar. Mantığımızla bu nesnelere dokunduğumuz zaman, bunlar «hareketsiz» ve «dilsiz» olur. Rilke burada psikolojide şimdiye kadar araştırılmayan bir görüngüyü (feno-

men) eleştirir: Hergün bizi çepeçevre saran yaşamdaki nesneleri ruhsuz ve sessiz bir hale getirmemek için dilsel düşüncelerle onlara dokunmamalıyız. En sonunda Rilke; son mısralarında bizi uyararak, engelleyerek ve bilerek şöyle diyor: «Siz, hepiniz nesneleri öldürüyorsunuz.» O burada; bakış, dinleyiş, yaşantı ve sözcüklerle anlatım arasında oluşan bir ilişkiden söz ediyor. Biz ancak duyarlılığı aşarak sakın bir şekilde yaklaşabiliriz; fakat mantıktan uzak durmak zorundayız.

Lütfen beni şimdi yanlış anlama: Sözlü iletişim için sözcüklerin dilini kullanmak elbette yararlıdır. Rilke, konuşmayı ve birbirine bağlı olmayı reddetmiyor. Dil; semboller yardımı ile bir anlaşmadır; o genel bir düzenlemeye yardımcı olur ve günlük yaşantıda, meslekte, anlaşmalarda ve teknikte anlamını bulur. Modern sivil toplumumuz, bu farklı dile ayrılmıştır.

Matematiksel semboller de bir dildir; kimyasal formüller de aynı şekildedir. Formül dilinde suyun etiketlenmesi H_2O 'dur. H_2O denilen su, ruhsal olarak yaşanan su değildir. Eğer güz mevsiminde bir öğleden sonra dere kenarında oturur ve suya bakarsan, yaşadığın şeyle H_2O denen suyun hiçbir ortak yanı yoktur. H_2O tanımı, bilimsel olarak ne kadar doğru olsa da, suyun ruhsal yaşantı kalitesi hakkında hiçbir şey bilmezsin.

Her bilim alanının kendine özgü yetkisi vardır. Söylenenden, bilim karşıtı bir düşünce türetmek akılsızlık olurdu. O, bunu biliyordu, eğer o şöyle dediyse: «Beni korkutuyor... Alaylı, ikiyüzlü oyununuz.» Bu anda, aydınların ikiyüzlülüklerini çabucak kışkırtan nesnelerle uğraşıyoruz. Bilim adamlarının formül dilinde, bu rasyonalistler «her şeyi, ne olacağını ve ne olduğunu» bilir; onların formül dili görünüşte olanı ve olacağı açık ve belli bir şekilde anlatır. Fakat matematiksel olarak veya başka sembollerle anlatılamayan bir

gerçek daha vardır. Bu konuda Rilke'nin Ŗiirine dikkatini çekmek isterim.

Ölçülemeyen ve hiçbir ismi olmayan bir enerji vardır Zekâ ve mantığa bağlı olmadan algılasan, aklında bir örnek veya bir Ŗekil olmadan, yani sadece farkına varırsan, birŖey olunca, duyarlılık ve ruhunla bilincine varırsan yaŖamdaki konuma ulaŖırsın. Bu anda sembollerden, dil, bilgi ve belli sözcüklerden arınmıŖ olarak gerçeği yakalarsın. Hiçbir ismi olmayan bir enerjiyle temasa geçersin. Bu dokunuŖta; bilinmeyen bir deneyim, enerji ve güç elde etme olanağı vardır. Bütünöyle bir duyarlılık açılır. Sadece bu dokunuŖa açık olanların elde edebileceği bir Ŗey sana ulaŖır.

Bu aralıkta aydınlığı, hayatı ve özgürlüğü tadarsın. O zaman artık: «BaŖlangıç buradadır ve sonu orada» deyiŖi yoktur. Yaratıcı bir enerji ile bu dokunuŖu yaŖarsın -bu enerji senden akarak geçer. Sana Ŗıfa veren ve tedavi edici olarak senin baŖkalarına verebileceğin bir salınım elde edersin. Bunun yerine «aŖk» sözcüğünü kullanmak gerekli değildir.

“Var olan bir aşkı canlı tutan bir yöntem olmadığına göre bitmiş olan bir aşkı da geriye getirecek bir yöntem bulunamamıştır.

Aşk her zaman umulmayan beklenmeyen ve programlanamayan bir olaydır, aşk yaşamın bir armağanıdır.

Çekinmeden ve özgürce ifade et: "Seni seviyorum". Bu dışı vurum insanı özgür ve mutlu kılar. Bu sırada başka hiçbir şey düşünme. Beklentisiz hissetmek ve yaşamak oldukça güzel bir şeydir, bu insanın kendini geliştirmesi yolunda en büyük mutluluktur.

Aşk insanı sorumlu tutmaz; çünkü aşk özgürdür. Aşk özgürlükle oluşur. Ve bu nedenle, nerede ve ne zaman isterse o zaman sona erer. Aşk, insanlar için bir armağandır ve aşk hiçbir şeyin geriye verilmesini istemez. Aşk armağan edilirken aç gözlülük ve doygunluk içerisinde değildir.

Aşk denilen duygu mantıkla açıklanamaz, tanımlanamaz ve mantıkla oluşturulamaz.”

DORUK

ISBN 975-553-090-8

